МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему: **РОЗРОБКА БІОГРАФІЧНОГО АРТБУКУ**

«ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО»

Виконала: студентка 4 курсу, групи 6.0222-1
спеціальності 022 «Дизайн»
освітньо-професійної програми «Графічний дизайн»
Чепрасова Дар’я Андріївна

Керівник: доцент кафедри дизайну,
к. пед. н. _____ Ганна БРЯНЦЕВА

Рецензент: ст. викл. кафедри дизайну,
_____ Микола ПОТАПЕНКО

Запоріжжя

2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *соціальної педагогіки і психології*
Кафедра *дизайну*
Рівень вищої освіти *перший (бакалаврський)*
Спеціальність *022 «Дизайн»*
Освітньо-професійна програма *«Графічний дизайн»*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри дизайну
_____ Ганна ЧЕМЕРИС
«_____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Чепрасовій Дар'ї Андріївні

1. Тема роботи: Розробка біографічного артбуку «Василь Симоненко» науковий керівник роботи *к. пед. н., доц. Брянцева Г.В.* затверджені наказом ЗНУ *№1779-с від* 08.12.2025
2. Строк подання студентом роботи: 8.06.2026
3. Вихідні дані до роботи: Фотофіксація архівних матеріалів «Черкаського літературно-меморіального музея Василя Симоненка»
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): Ґенеза та типологія біографічного артбуку в системі сучасних мистецьких видань. Культурно-історичний контекст образу Василя Симоненка в сучасній культурі України. Практичні етапи розробки дизайн-проєкту.
5. Перелік графічного матеріалу: *презентація, демонстраційна графіка, електронна та друкована версія артбуку.*
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Надано	Отримано

7. Дата видачі завдання: 2.10.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	*Призначення наукового керівника, затвердження теми кваліфікаційної роботи.*	*02.10.2025 – 21.10.2025*	
2	*Передпроєктне дослідження та опрацювання початкових розгортів артбуку.*	*21.10.2025 – 01.11.2025*	
3	*Написання та подання статті до фахового журналу «Актуальні питання гуманітарних наук».*	*01.11.2025 – 24.11.2025*	
4	*Підготовка наукових тез до IV міжнародної конференції «Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології»*	*25.11.2025 – 01.12.2025*	
5	*Підготовка пояснювальної записки.*	*01.12.2025 – 30.04.2026*	
6	*Розробка основних розгортів практичної частини артбуку.*	*29.12.2025 – 01.02.2026*	
7	*Написання матеріалів тез для 66 Міжнародної конференції «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends».*	*1.02.2026 – 7.02.2026*	
8	*Написання наукової роботи для участі у І турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Дизайн».*	*15.03.2026 – 20.03.2026*	
9	*Опрацювання архівів Черкаського літературно-меморіального музею В. Симоненка*	*23.04.2026*	
10	*Підготовка демонстраційних матеріалів для передзахисту.*	*24.04.2026 – 14.05.2026*	
11	*Проходження передзахисту.*	*14.05.2026*	
12	*Усунення зауважень за результатами передзахисту, підготовка роботи до друку.*	*14.05.2026 – 22.05.2026*	
13	*Підготовка необхідного пакету документів для подання на кафедру.*	*22.05.2026 – 8.06.2026*	
14	*Захист кваліфікаційної роботи на засідання ЕК.*	*17.06.2026 – 19.06.2026*	

Студент _____ (підпис) *Дар'я ЧЕПРАСОВА* (прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи _____ (підпис) *Ганна БРЯНЦЕВА* (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ (підпис) *Ганна ЧЕМЕРИС* (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Чепрасова Д. А. Розробка біографічного артбуку «Василь Симоненко» : кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 022 «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» / наук. керівник, к. пед. н., доц., Брянцева Г. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2026. 88 с.

UA : Робота викладена на 88 сторінках друкованого тексту. Перелік посилань включає 57 джерел. Об’єкт дослідження: біографічний артбук. Предмет дослідження: візуалізація художнього образу літературної постаті. Мета дослідження: обґрунтувати та розробити дизайн-концепцію біографічного артбуку «Василь Симоненко», спрямовану на актуалізацію образу поета через синтез архівних матеріалів, сучасних прийомів графічної стилізації, аналогових технік, цифрової пост-обробки та експериментального макетування.

Ключові слова: графічний дизайн, біографічний артбук, візуальний наратив.

Cheprasova D. A. Development of the Biographical Artbook "Vasyl Symonenko" : Bachelor’s thesis, speciality 022 "Design", Educational and Professional Program "Graphic Design" / Sci. adv. PhD, Assoc. Prof. H. V. Briantseva. Zaporizhzhia: ZNU, 2026. 88 p.

EN : The work is presented on 88 pages of printed text. The list of links includes 57 sources. Object of research: a biographical art book. Subject of research: visualization of the artistic image of a literary figure. The purpose of the research: to substantiate and develop the design concept for the biographical artbook "Vasyl Symonenko," aimed at actualizing the poet's image through the synthesis of archival materials, modern techniques of graphic stylization, analog techniques, digital post-processing, and experimental layout design.

Key words: graphic design, biographical artbook, visual narrative.

Апробація кваліфікаційної роботи:

1. Чепрасова Д. А., Брянцева Г. В. Сторінки життя: візуальний наратив у біографічному артбуці про Василя Симоненка. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету* імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». "*Вип. 2*", "Том.93". С. 226-231.
2. Чепрасова Д. А., Брянцева Г.В. Специфіка біографічного артбуку у видавничій практиці України. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, "12 грудня 2025 р." / Запорізький національний університет, 2025. Том 3. С. 93-95.
3. Cheprasova D., Briantseva H., Visual narrative in ukrainian biographical artbooks: reinterpreting cultural identity through design. *Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends* : Materials of the 66th International Scientific and Practical Conference Thessaloniki.Thessaloniki, (7 march 2026). p. 128-131.
4. Диплом ІІІ ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Дизайн» у 2024/2025 н. р. (наказ № 206 від 06.05.2025 р.)
5. Диплом І ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей зі спеціальності «Дизайн» у 2025/2026 н. р. (наказ № 712-с від 22.05.2026 р.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....7

РОЗДІЛ І ҐЕНЕЗА ТА ТИПОЛОГІЯ БІОГРАФІЧНОГО АРТБУКУ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МИСТЕЦЬКИХ ВИДАНЬ..... 10

1.1 Визначення артбуку у сучасному науковому дискурсі.....10

1.2 Специфіка біографічного артбуку як інструменту візуальної наратії.....14

1.3 Художньо-естетичні трансформації серійних біографічних видань у сучасному дизайні книги України.....19

РОЗДІЛ ІІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ОБРАЗУ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ 22

2.1 Соціокультурний контекст творчості Василя Симоненка: візуальні коди шістдесятництва..... 22

2.2 Рецепція та інтерпретація постаті поета в сучасному графічному дизайні та ілюстрації.....25

2.3 Порівняльний аналіз аналогів та прототипів видання.....32

РОЗДІЛ ІІІ ПРАКТИЧНІ ЕТАПИ РОЗРОБКИ ДИЗАЙН-ПРОЄКТУ.....49

3.1 Методика формування джерельної бази та наративної структури..... 49

3.2 Художньо-образна концепція та принципи візуально-графічної організації проєкту..... 52

3.3 Технологічні параметри та специфіка втілення артбуку..... 58

ВИСНОВКИ 70

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ДОДАТКИ.....78

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі, де цифрові технології стрімко трансформують культурне середовище, друкована книга переживає процес глибокого переосмислення своєї форми та функції. Видавнича галузь реагує на виклики цифровізації через пошук нових засобів залучення читача. Саме в цьому контексті артбук як видавничо-мистецький феномен набуває особливого значення, поєднуючи в собі властивості художнього об’єкта та носія культурної пам’яті. Водночас питання класифікації, методології та принципів проєктування артбуків залишаються недостатньо дослідженими у вітчизняному науковому дискурсі.

На тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну суспільство переживає новий етап осмислення національної ідентичності, культурної спадщини та історичної пам’яті. Зростає потреба в переосмисленні та популяризації образів тих українців, чиє життя і творчість були пов’язані з боротьбою за свободу та збереження національного духу. А як зазначали в своїй роботі О. Демиденко, М. Потапенко, В. Кругляк, Г. Потапенко: «Графічний дизайн, крім своєї візуальної привабливості, діє як поверхня, що відображає культурні, суспільні та технологічні зміни сьогодення» [9, с. 58]. Біографічні видання в цих умовах мають важливе значення, адже вони допомагають сформувати спільну ціннісну основу та зміцнити національну ідентичність. Сьогодні відбувається зростання суспільного інтересу до культурного руху шістдесятників: з’являються театральні вистави, документальні фільми, мерч, різноманітні просвітницькі проєкти. Проте жоден із наявних артбуків чи ілюстрованих біографій не звертається до постатей цього періоду як до повноцінного об’єкта дизайнерського та дослідницького осмислення.

Відповідно до сучасних тенденцій у графічному дизайні, з огляду на активний запит на популяризацію постатей шістдесятництва, а також очевидний дефіцит ринку мистецьких біографічних видань, зазначимо, що тема нашого

дослідження в наступному формулюванні: «Розробка біографічного артбуку «Василь Симоненко»» є актуальною.

Актуальність і теоретична значущість проєктної проблеми дозволяє нам розмістити предмет, об'єкт та завдання дослідження.

Об'єкт дослідження – біографічний артбук.

Предмет дослідження – візуалізація художнього образу літературної постаті.

Мета роботи обґрунтувати та розробити дизайн-концепцію біографічного артбуку «Василь Симоненко», спрямовану на актуалізацію образу поета через синтез архівних матеріалів, сучасних прийомів графічної стилізації, аналогових технік, цифрової пост-обробки та експериментального макетування.

Виходячи з формулювання об’єкту, предмету та мети дослідження необхідно виконати наступні завдання:

1. Проаналізувати поняття «артбук» на сучасному науковому ринку, виявити його різновиди та обґрунтувати специфіку біографічного артбуку як самостійного жанру видання.
2. Дослідити місце постаті Василя Симоненка в українській культурній пам’яті, зокрема в контексті шістдесятницького руху.
3. Провести порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних аналогів біографічних мистецьких видань.
4. Розробити художньо-образну концепцію та реалізувати повноцінний макет артбуку «Василь Симоненко» для візуалізації знакової для української літератури постаті перед широким загалом.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом публікації наукової статті «Сторінки життя: візуальний наратив у біографічному артбуці про Василя Симоненка» у науковому фаховому журналі (категорія «Б») «Актуальні питання гуманітарних наук» № 2 (93) (2026), опубліковані тези доповіді «Visual narrative in ukrainian biographical artbooks: reinterpreting cultural

identity through design» у збірнику матеріалів 66-ї міжнародної науково-практичної конференції «Modern aspects of modernization of science: status, problems, development trends» (7 березня 2026 р., Салоніки, Греція), а також тези «Специфіка біографічного артбуку у видавничій практиці України» у рамках міжнародної науково-практичної конференції «Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології» (12 грудня 2025 р., Запоріжжя). Результати роботи відзначено дипломом ІІІ ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Дизайн» у 2024/2025 н. р. (наказ МОН України № 206 від 06.05.2025 р.). Та дипломом дипломом І ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Дизайн» у 2025/2026 н. р.

Структура пояснювальної записки. Структура пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 88 сторінок, 39 ілюстрацій, 57 – літературні джерела. Обсяг основної частини кваліфікаційної роботи становить 60 сторінок. За темою роботи написано 1 стаття, опубліковано 2 тези доповіді на конференції.

РОЗДІЛ І
ҐЕНЕЗА ТА ТИПОЛОГІЯ БІОГРАФІЧНОГО АРТБУКУ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МИСТЕЦЬКИХ ВИДАНЬ

1.1. Визначення артбуку у сучасному науковому дискурсі

Усе частіше у видавничому просторі можна побачити різноманіття мистецьких книг, які називають «артбуки». Такий експериментальний характер друкованої продукції зумовлений також викликами цифровізації. Адже прагнення зберегти позиції книговидання спонукає дизайнерів шукати нові засоби захоплення уваги читачів. Цю думку також підтверджують Н. Шульска, О. Кошелюк та М. Рожило, адже вони пишуть, що: «Експериментальні проєкти, покликані протистояти витісненню друкованих видань цифровими пристроями, намагаються популяризувати книги завдяки їх модифікації на рівні форми та змісту» [51, с. 194].

Розвиток друкарських технологій та доступність програмного забезпечення зумовили переосмислення концепції мистецької книги. Усе більше приватних поліграфій мають доступ до різноманітних технік друку, що дозволяє дизайнерам не обмежувати себе в реалізації своїх задумів і повністю контролювати процес від створення концепту до фінального втілення. Саме збереження унікальної тактильної складової допомагає вкотре показати споживачам цінність паперових книг, адже цей реальний досвід взаємодії з різними матеріалами неможливо відтворити в електронних версіях видань. Найчастіше, артбуками є видання, які можна розглядати одночасно як мистецьке проявлення дизайнера, так і видавничо-поліграфічний феномен, стверджує дослідниця О. Копецька [20, с. 66]. А. Бідун також стверджує, що артбук є типом видань, у якому відбувається синергія нестандартних підходів автора й видавця щодо створення й організування книжкового контенту [3, с. 79]. Тому цей вид продукції відрізняється не лише ілюструванням та особливою візуалізацією інформації, але й використанням цікавих конструктивних рішень. Зокрема, створенням додаткових сторінок-вставок між основним розгортом, що

виконані з частковим друком на плівці або кальці, а також активне використання висічки, фольгування та інших поліграфічних прийомів. Як зазначають К. Павленко та Г. Чемерис: «Експерименти допомагають зробити артбуки унікальними, водночас зберігаючи традиційні принципи книги як носія інформації та мистецтва» [35, с. 587].

Варто зауважити, що на теренах українських видавництв ми вже можемо зустріти артбуки, що використовують різні технології друку та додавання «третьої сторінки» між сторінками розгортів. «Артбук. Птах» від С. Жадана містить в собі як фольгування так і друк на кальці [15], (див. рис. 1.1). Використання фольгування надає окремим елементам розвороту металевого блиску та тактильної виразності – читач не лише бачить, а й відчуває різницю між матеріалами. Друк на кальці, своєю чергою, створює ефект нашарування: прозора сторінка частково перекриває зображення під нею, створюючи нову композицію при перегортанні. А використання висічки, лише підкреслює різницю прозорості матеріалів. Поєднання дзеркального тексту, шрифту Брайля та прозорого матеріалу перетворює цей розворот на повноцінне концептуальне бачення.

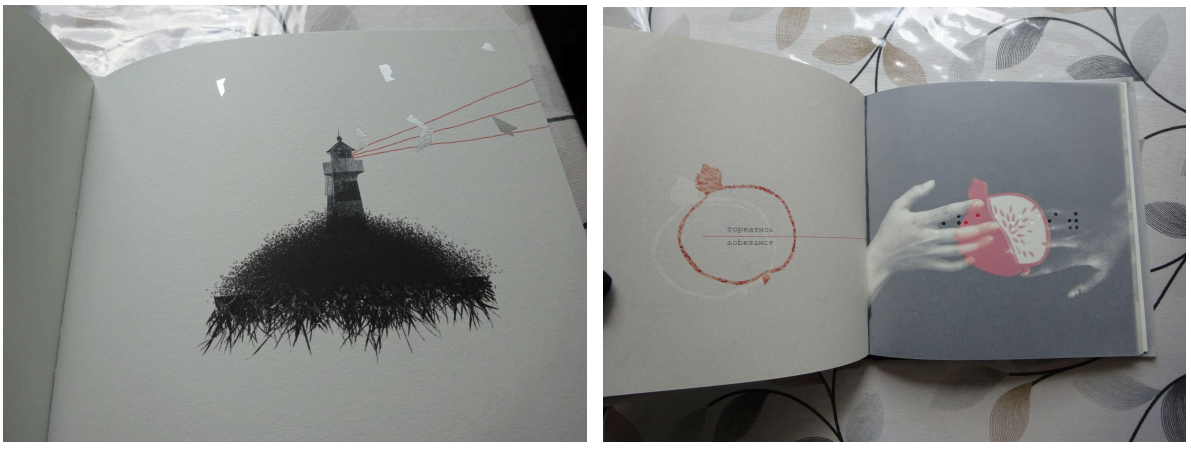

Рисунок 1.1 – Сторінки з незвичним друком «Артбук. Птах»

Звісно, варто згадати видання «Ковчег «Україна»: артбук про культурну спадщину України», що також є прикладом використання різноманітного друку [18], (див. рис. 1.2). У виданні зустрічаються сторінки з прозорою плівкою та з

калькою. Особливо вражаючим є використання висічки на чорній сторінці-розділювачі. Геометричний орнамент у формі традиційного українського мотиву вирізаний наскрізь, відкриває яскраву барвисту сторінку під ним.

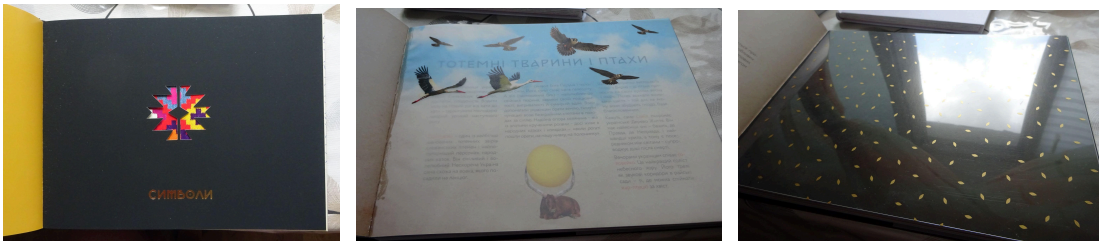

Рисунок 1.2 – Сторінки з незвичним друком «Ковчег. «Україна»»

Зауважимо, що обидві книги видані видавництвом «Ковчег», що саме по собі є показовим: подібні проєкти вимагають не лише творчого підходу, а й відповідної видавничої інфраструктури та готовності до фінансових ризиків. До цього готові лише одиниці видавництв в Україні. Проте незважаючи на невелику кількість, книги такого типу переконливо демонструють, що український ринок здатний створювати артбуки світового рівня з осмисленим використанням поліграфічної техніки, де кожен матеріал і прийом підпорядкований загальній концепції, а не є випадковим декоративним елементом.

Варто відмітити, що окрім вищеописаного тлумачення, термін «артбук», нерідко вживається щодо видань, що містять в собі візуальні рішення щодо певних творчих проєктів: фільмів, серіалів, ігор і не тільки. Наприклад книга «Мистецтво й створення серіалу «Аркейн»» від видавництва МАЛЬОПУС, що містить унікальні моменти створення серій з детальною розробкою сцен та персонажів, взагалі не має нестандартних поліграфічних рішень [30]. Такі книги важко класифікувати як комікси, пікчербуки, зіни чи класичні альбоми через їхню специфічну структуру та функцію. Саме для таких видань дослідник С. Мільчевич та Н. Жук пропонують розділити артбуки на дві групи – саме “мистецькі” видання, що мають в собі цікаві види поліграфічних рішень та

“комерційні”, де розглядаються саме деталі та етапність створення певного проєкту [32, с. 534].

Аналізуючи видання такого типу, доцільно згадати книгу «Українська магічна академія» від команди «Мальовій», де показується розробка зовсім нового і унікальний світу, який не має попереднього втілення в інших медіаформах [1]. З огляду на це, для другого виду артбуків можливий розгляд терміну «концептуальні артбуки». До цієї категорії належать видання, що репрезентують процес створення певного всесвіту та його складових, незалежно від наявності першоджерела у вигляді фільму чи серіалу. Така термінологія не вживається поширено в науковому світі, але вже можна спостерігати наявність саме такого формулювання в назвах наукових робіт, наприклад А. Кулініча «Створення концептуального артбуку для гри «The binding of Isaac»» [23].

Необхідність визначення видів данної книги також наявно в дослідженні І. Головко та Л. Правдівцевої, де присутнє опис таких типів артбуків: скрапбук, конструкторбук, трансформербук, мейл-арт та ленд-арт книги [11, с.12]. Окрім окреслених груп, у сучасному видавничому просторі спостерігається тенденція до дифузії жанрів, що призводить до появи гібридних форм. Яскравим прикладом такої інтеграції є манґа-артбук «Чудернацька антикварна крамниця» М. Курами, де елементи концептуального видання органічно поєднуються з класичною структурою манґи. Це підтверджує гнучкість терміну та його здатність вступати у комбінації з іншими видами друкованої продукції.

На основі цього аналізу пропонується створення іншого виду книг, а саме «біографічний артбук» у якому життєвий шлях та творча спадщина особистості репрезентуються не через сухий фактологічний виклад, а за допомогою синтезу експериментальних поліграфічних прийомів та авторської візуальної мови. М. Левицька, Н. Дядюх, Ю. Стемпіцька зазначали, що артбуки: «…дають можливість наповнити звичні предмети глибинними сенсами, точно виразити ставлення автора до теми, побудувати основний наратив та візуалізувати ідею, яка буде зрозумілою навіть без текстового супроводу» [25, с. 141]. Це, в свою

чергу, дозволяє перетворити біографію на багатошаровий візуальний наратив, де тактильність та художня форма стають інструментами глибшого занурення у внутрішній світ постаті. Вибір саме артбуку для такого формату є очевидним, адже на думку Р. Михайлової та М. Гаудук, він є цінним засобом фіксації і презентації культурної пам'яті, бо дає можливість глибоко відображати соціальні, політичні, філософські та культурно-історичні теми у формі художнього об'єкта [31, с. 307].

Отже, проаналізувавши наявні праці, можна констатувати, що цілісне визначення терміна «артбук» у науковій спільноті все ще перебуває на стадії активного формування. Проте вже зараз можна стверджувати про наявність двох ключових векторів розвитку цього виду видань: мистецького, де домінантою виступає експеримент із матеріально-технічним втіленням та концептуального, головною функцією якого є глибоке візуальне занурення споживача в атмосферу певного всесвіту. Сучасний видавничий досвід демонструє, що ці межі стають дедалі прозорішими, породжуючи складні комбінації, як-от манґа-артбук. Це свідчить про гнучкість жанру та відкриває простір для сміливих поєднань, і саме тому подальша розробка пов'язана з новим типом книги «біографічний артбук».

1.2. Специфіка біографічного артбуку як інструменту візуальної нарації

Біографічні видання завжди були джерелами поглибленого розуміння певних постатей та періоду, в якому вони жили. Книги такого типу допомагають глибше зрозуміти певні дії та світосприйняття обраної особистості. Якщо говорити про аналіз історії цього жанру в Україні, то до здобуття незалежності бібліографія не мала умов для повноцінного розвитку: радянська система зосереджувала відповідні видання в російських наукових центрах, залишаючи здобутки українських науковців на узбіччі, зазначала в своїй роботі І. Розман [40, с. 446]. У свою чергу А. Безкоровайна вказує, що початок повномасштабного вторгнення став поштовхом до нової фази осмислення

історії, тому усе частіше минулі часи подаються через різноманітні просвітницькі проєкти [2, с. 268-269]. Саме тому створення біографічних видань також є необхідною ланкою для нового і глибшого розуміння нашого коріння та минулих досвідів.

Враховуючи це, необхідно, щоб книги про історичних постатей були цікавими широкому загалу людей і особливо майбутньому поколінню українців, адже саме такі видання можуть вплинути на формування загального розуміння цінності історії нашої держави. Наприклад, Р. Мокрик, автор книги «Шістдесятники: бунт проти імперій», підтверджує, що існує певна «закостенілість» у викладі фактів, бракує розуміння діячів як живих людей, а саме вивчення цікавих фактів з життя, що робили б цих персоналій ближчими до школярів [42]. Саме створення доступних та зрозумілих образів історичних особистостей дає можливість краще розуміти персоналій тих часів і порівнювати їх з собою, тим самим знаходячи спільні риси з сьогоденням.

Появу більш мистецьких біографій відмічала в своїй роботі Л. Буряк, фіксуючи появу таких видів біографій як фотобіографія, ілюстрований життєпис, зображальна біографія, графічна біографія, автотопографія, життя у лініях [5, с.39]. Проте у сучасному літературознавстві традиційно виокремлюють наукову біографію, що ґрунтується суто на достовірних матеріалах, художню, де поєднуються елементи наукового та художнього пошуків, а також альтернативну – як форму ігрового моделювання історії [34, 97]. Варто зазначити, що проєктування біографічного артбуку передбачає синтез цих підходів, адже він вимагає безумовної достовірності та документальної точності наукового підвиду, проте водночас використовує інструменти художньої та навіть альтернативної біографії для створення візуального образу особистості.

Специфікою розробки біографічного артбуку є саме поєднання двох видів викладання інформації. Адже біографічні видання потребують безумовної достовірності, документальної точності та чіткої хронологічної послідовності. Зокрема, дослідниця Н. Марченко акцентує увагу на важливості точності подачі

фактажу навіть у виданнях для дітей [29, 175]. У свою чергу, формат артбуку передбачає залучення нестандартних художніх прийомів та експериментальних конструктивних рішень. Окрім достовірності, таке видання потребує глибини та авторської інтерпретації, адже метою є не сухі факти, а створення візуального наративу, який спонукає реципієнта до співпереживання. Це досягається через тактильність матеріалів, гру з композицією та використання різноманітних ілюстрацій та технік.

Біографічний артбук – це видання, в якому документальна точність біографічного жанру складається з художньої мови артбуку. Щоб видання можна було віднести до цього жанру, воно має відповідати ряду визначальних ознак. По-перше, наявність зв’язної розповіді про життя конкретної людини, викладеної не сухою академічною мовою, а живо й образно, з авторською інтерпретацією особистості. Жанр тяжіє до колажності та еклектики, а саме активного використання листів, щоденних записів, чернеток та фрагментів творів. Із сучасним графічним осмисленням це перетворює книгу на «живий документ», що зберігає динаміку думок героя.

Важливою ознакою є також суб'єктивація наративу: автор артбуку не лише фіксує факти, а виступає в ролі «співавтора долі», де дизайн, вибір шрифтів і кольорова палітра стають інструментами передачі емоційного стану героя в конкретні моменти його життя. Не менш значущою є художня та поліграфічна складність видання, адже біографічний артбук передбачає використання різноманітних технік ілюстрування, фактурних матеріалів і нестандартних рішень друку, які перетворюють книгу на об’єкт із самостійною естетичною та тактильною цінністю. Головною метою є повне занурення читача в атмосферу епохи та внутрішній світ героя. Саме тому біографічний артбук існує на перетині науки, мистецтва та дизайну – як форма, яка здатна розповісти про людину те, чого не можна передати жоден суто текстовий формат.

Розуміючи ці факти, можемо окреслити важливі принципи створення біографічного артбуку, а саме:

Стилістична відповідність епосі: вибір технік ілюстрування має корелювати з часом, у якому жив діяч. Це передбачає, що обраний художній метод має органічно перегукуватися з часом, у якому жила і творила зображувана постать. Наприклад, для митця періоду модерну доречним буде використання характерних орнаментальних ліній і приглушеної палітри, тоді як біографія діяча XX століття може допустити експресивніші, авангардні рішення.

Концептуальна цільність означає, що кожен розгорт книги є невіддільною частиною єдиного візуального та змістового матеріалу. Це вимагає від дизайнера чіткого дотримання спільної стилістики: узгодженої кольорової палітри, єдиного підходу до типографіки, компонування та ритму сторінки.

Збереження реальної хронології, що є навігаційним інструментом для читача. Послідовне розгортання матеріалу відповідно до реального перебігу подій дозволяє простежити внутрішню логіку життєвого шляху особистості – від витоків до кульмінації. Хронологічна структура особливо цінна в біографічних виданнях, де причинно-наслідкові зв'язки між подіями мають принципове значення для розуміння характеру героя.

Автентичність утворює один із ключових принципів біографічного артбуку. Попри художню свободу інтерпретації, ілюстратор зобов'язаний зберігати впізнаваність зображуваної постаті – її характерні риси обличчя, манеру одягатися, жести та пластику. Надмірна абстракція або стилізація може призвести до того, що герой «розчиниться» у художньому образі й перестане асоціюватися з реальною людиною. Тому важливо знати баланс між творчою інтерпретацією та документальною точністю, спираючись на фотографії, портрети та інші видимі джерела.

Інтерактивність та багатошаровість відкривають перед дизайнером широкі можливості для збагачення читацького досвіду. Використання вставок на прозорій плівці, кальці, конвертів із вкладеними документами, розкладних сторінок або фактурних елементів перетворює книгу на об’єкт дослідження, а не лише споглядання. Такі прийоми створюють ефект несподіванки, залучають

читача до активної взаємодії з виданням і роблять процес ознайомлення з біографією захопливим та емоційно насиченим.

Документальна обґрунтованість є фундаментом довіри між виданням і читачем. Робота над біографічним артбуком має передбачати ретельне дослідження: вивчення архівних матеріалів, відвідування музейних експозицій, аналіз оригінальних документів, листів і фотографій. Лише спираючись на достовірні джерела, автори можуть гарантувати фактологічну точність і візуальну правдивість видання. Документальна база також захищає від ненавмисних спотворень особистості, що особливо важливо, коли йдеться про знакові культурні постаті.

Акцентування на деталях побуту та оточення суттєво поглиблює портрет героя. Фрагменти рукописів, особисті листи, улюблені предмети, знайомі краєвиди – усе це формує навколо постаті живе середовище, у якому вона існувала. Такі деталі не є декоративними: вони несуть змістові навантаження, розкриваючи характер, звички та внутрішній світ людини.

Таким чином, біографічний артбук є синтетичним жанром, що вимагає від дизайнера одночасно дослідницької точності та високого рівня художньої експресії. Наявність досліджень, що підкреслюють тенденцію візуалізації біографіки підкреслюють органічне виникнення біографічних артбуків. А виокремлені принципи дозволяють трансформувати традиційний виклад інформації в інтерактивний візуальний досвід, де форма і зміст працюють разом.

1.3. Художньо-естетичні трансформації серійних біографічних видань у сучасному дизайні книги України

Дослідник біографіки В. Попик зазначав, що в сучасних умовах переосмислення пріоритетів інтелектуального розвитку українського соціуму вимагає нових підходів до вітчизняної біографіки, де традиційна державотворча роль такого типу письма поступається місцем розгляду історичного шляху постатей крізь призму духовних запитів сучасників [38, с. 82]. Відтоді підходи

до біографіки суттєво трансформувалися: у площині художнього оформлення виклад матеріалу про життя постатей стає дедалі креативнішим, набуваючи форм, що орієнтовані на широку аудиторію та актуальні візуальні запити суспільства.

Зазвичай при розгляді біографій постає образ звичайної книги з певним типом викладення біографічних даних обраної постаті. Але в асортименті українських видавництв уже з 2011 року можна бачити спроби урізноманітнити цей жанр для дітей та підлітків, адаптуючи його до потреб кліпового мислення та нових стандартів візуальної культури. Паралельно з документальним вектором розвивався популярно-ігровий формат, покликаний максимально залучити юного читача до діалогу з історією. Серія «12 балів» від видавництва Зелений пес запропонувала динамічну візуальну мову, що поєднує шкільні будні з хронологічною викладкою матеріалу. Однією з перших книг з цієї групи була «Тарас Шевченко і я» [24]. Серія пропонує структуру, що нагадує шкільний щоденник: біографічний матеріал подається через звичні для навчання категорій, а саме: оцінки, предмети, однокласники. Це робить історичну постать психологічно близькою до юного читача.

У той же період розвивається серія «Апріорі – дітям». Ці книги не містять виразних авторських ілюстрацій, що робить їх радше колажним поєднанням архівних, документальних підтверджень з графічними елементами: рослинними мотивами, текстурами старого паперу, візерунками. У цьому можна наглядно пересвічитись, звернувшись до видання «Михайло Коцюбинський – дітям» [8].

З 2015 року з’явилась серія «Від А до Я» від «Видавництва Старого Лева», що демонструє креативний підіхд до висвітлення обраних постатей [14]. Абетковий принцип подачі матеріалу поєднано з інфографікою, узагальненими схемами, авторськими стилізованими ілюстраціями та виразною дизайнерською концепцією. Проте в цій серії не використовуються незвичні види друку, що робить серію радше концептуальною варіацією артбуків. Кожна літера у книзі репрезентує ключові факти та аспекти життя діяча, а доповнювальні матеріали

формують багатовимірний образ особистості. Досліджуючи інноваційні жанри навчальної літератури, Т. Тарасюк та К. Карпенко наголошують на тому, що така структура надає читачу цілісне уявлення про об'єкт розгляду й несе інформативну та художню цінність [47, с. 71]. Така подача зменшує поріг входу для молодого читача, не завдаючи шкоди цій глибині матеріалу.

З 2018 року виходять книги «Видатні українці», де розповідається про дитинство обраних історичних постатей, що доповнюється ілюстраціями [36]. Проте основний масив видання залишається традиційним: текстове полотно домінує над візуальним образом, що класифікує ці книги як якісний нонфікшн, але не як артбук.

У 2020 році видавництво «Фоліо» запустило серію книг «Мистецькі біографії», де в художній формі описує життя митців України [22]. Вони відрізняються від звичайної подачі бібліографічного матеріалу, проте ці книги також не містять в собі графічного оформлення всередині. Теж саме можна сказати про їх другу серію «Знамениті українці».

Також з 2024 року активно розвивається серія «Оповідь у малюнках». Це саме пікчербуки, де інформацію ілюструють яскраві зображення [39]. Щодо цікавих концепцій, то варто звернути увагу на серію «Родина-Україна», де у книзі «Батько наш Бандера» подана біографія цих діячів крізь призму сприйняття його дитини [16]. Войовничий історичний персонаж постає перед читачами у ролі люблячого батька. Це дає можливість по-новому поглянути на відомих історичних постатей.

Таким чином, аналізуючи розвиток серій біографічних мистецьких видань, можна зробити висновок, що їх не можна поки назвати повноцінними мистецьками воркбуками, а радше пікчербуками. Г. Брянцева у своїй роботі згадувала, що цей формат цікавий тим, що дизайнери, під час його створення, перебувають у постійному пошуку нових засобів та технік ілюстрування [4, с.35]. Створення графічних зображень є важливою базою і при створенні артбуків, але додаткові прийоми та техніки можуть значно поглибити досвід взаємодії споживача з біографією обраної особистості.

Окремої уваги заслуговує чіткий поділ візуального оформлення біографічних видань залежно від цільової аудиторії. Книги, адресовані дітям, вирізняються найбільшою різноманітністю подач матеріалу, адже вони рясніють архівними фотографіями, результатами та різнофактурними елементами оформлення. Натомість біографії, розраховані на дорослого читача, тяжіють до лаконічної візуальної мови з домінуванням текстового складника.

Отже, попри наявність ілюстрованих біографій на вітчизняному ринку, вони здебільшого функціонують як пікчербуки, де зображення лише супроводжує текст. Натомість артбук передбачає перехід від простої ілюстративності до цілісної візуальної стратегії, що наразі залишається нішевим явищем в українському книговиданні. Показово, що жодна з серій не використовує одночасно всі ознаки біографічного артбуку, а саме: концептуальну ілюстрацію, нестандартний друк і документальну документацію. Це говорить про наявність чіткої ніші, яка наразі залишається незаповненою на українському ринку. Водночас сама тенденція до візуалізації біографічного жанру є незворотною, тому поступове ускладнення форматів це питання часу.

РОЗДІЛ ІІ
КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ОБРАЗУ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

2.1. Соціокультурний контекст творчості Василя Симоненка: візуальні коди шістдесятництва

Шістдесятники – молоде покоління митців 60-х років XX століття, сформоване в період тимчасового послаблення радянського режиму, відомого як «відлига», виникнувши спочатку як культурницький рух [13, 178]. Кульмінацією протистояння стали арешти у 1965 році та у 1972 році. Загибель Алли Горської, багаторічне ув'язнення Василя Стуса – ці репресії змусили частину руху піти на компроміс, а іншу частину еволюціонувати до відкритого дисидентства та правозахисного руху.

Актуальність вивчення представників цього періоду для сучасних реалій є надзвичайно високою. Сам спільний травматичний досвід став тим, що об'єднало такі різні за фахом та темпераментом людей. Пережити в дитинстві Друга світова війна та Голодомор 1946–1947 років сформували в них почуття несправедливості та крихкості людського життя. Вихована цими обставинами, вони не стали мовчати, просуваючи любов до України і прагнення незалежності. Внаслідок свідомого знищення та викривлення спадщини радянським режимом, значна кількість українців досі не знає достеменно історії представників цього важливого руху. Це сформувало певну комунікаційну прогалину, що є проблемою, адже представники шістдесятництва були різноманітними та цікавими особистостями: письменники (Василь Симоненко, Іван Світличний), художники (Алла Горська, Віктор Зарецький), публіцисти (В’ячеслав Чорновіл, Іван Дзюба) та діячі кіно (Лесь Танюк, Сергій Параджанов) та інші.

Наразі спостерігається значне підвищення зацікавленості історією українських митців, особливо зростання уваги до шістдесятників, чия мистецька спадщина активно популяризується. Наприклад, копія мозаїки Алли Горської «Боривітер» уже відвідала декілька країн і була на виставці Ukraine

WOW, була проведена виставка робіт цієї авторки. Також вже наявні спроби вирішення проблеми показу постатей ближчими до людей. Це підтверджується появою низки важливих культурних проєктів, серед яких документальний фільм «Іван і Марта» Сергія Буковського, про біографію Івана Дзюби. А також з інших сторін цих діячів показав альбом та вистава «Ребелія» від гурту МУР, де такі персонажі як: Василь Симоненко, Алла Горська, Лесь Танюк, Іван Світличний, Микола Вінграновський та інші – постають живими людьми зі своїми протиріччями. Також у 2025 році було створено телешоу «ПРОТАГОНІТСИ», де героями кількох випусків були в тому числі митці зазначеного періоду. Молодь створює такі проєкти як DAMBA.cult, де створює мерч з цитатами шістдесятників.

Звісно, паралельно з'являється багато літератури, присвяченої біографіям цих відомих постатей. Проте це переважно книги, що орієнтовані на більш свідому та дорослу аудиторію. Якщо прагнути ознайомити більшу кількість людей яскраво і цілісно з образом особистості, необхідно забезпечити одночасно як інформативну повноту продукту, так і його візуальну привабливість для зацікавлення споживача. Проте на вітчизняному ринку практично відсутні мистецькі видання, де змістовний біографічний текст працював би у синергії з експресивними образами та ілюстраціями. У цьому контексті постає потреба у пошуку інноваційних форматів подачі біографічного матеріалу. Думка В. Гажали щодо використання артбуків як інструменту для довгостроково закріплення інформації у свідомості читачів лише підтверджує ефективність їх використання [10, 176].

Отже, проаналізувавши вище наведені дані, можна стверджувати, що досліджувана проблема поверхневого викладу біографій шістдесятників вирішується шляхом розробки методології біографічного артбуку на матеріалі життя та творчості одного з представників руху. Для проєкту була обрана постать Василя Симоненка – письменника, який прославляв любов до України, журналіста, причетного до відкриття таємних братських могил жертв сталінізму. Його рання смерть у 28 років, спричинена ускладненнями хвороби

та побиттям радянськими міліціонерами, актуалізує питання ціни свободи [7, 134].

Хоча постать поета не завжди відносять до цього періоду, керуючись тим, що він не брав участі в безпосередньо протистоянні радянському режиму. Проте, Лесь Танюк – голова Клубу творчої молоді, куди входив і Симоненко, стверджував, що зі смертю Василя скінчився етап шістдесятництва [41, с. 30]. Відомим є факт, що Василь Симоненко був одним із перших хто дізнався про Биківнянські могили в Києві і як пише В. Гончарук: «І донині, усі хто знали В. Симоненка переконані, що ця історія була лише формальним приводом для його затримання» [12, с. 12]. Тобто ймовірно що побиття поета у 1962 році могло бути також пов'язано з володінням певної інформації. Також, незважаючи на те, що він працював радянській системі, у його віршах присутня любов до України. Згадаємо його вірш «Задивляюсь у твої зіниці», де присутня фраза «Хай мовчать Америки й Росії, коли я з тобою говорю», що написаний у 1955 році [43, 204]. Тобто «стосунки» з власною країною він ставив вище усіх режимів. Саме тому можливо за його життя була опублікована лише одна збірка «Тиша і грім», а в подальшому його не вивчали в школах. Свої твори Василь довго не хотів публікувати, дослідники А. Маленко, І. Василенко припускають, що можливо причина небажання друкуватись полягала в тому числі щ на заваді стали його цінності, які не підходили під ідеологію того часу [27

, с. 101]. Також важливо згадати фрагмент його листа до І. Світличного: «Никаючи по Каневу, ми зголосилися на тому, що слід ввести таке вітання: – Слава Україні! – Навіки слава! Агітую тебе приставати до нашого тріумвірату і пропагувати нові радянські обряди та звичаї.» [44, с. 335]. Цей фрагмент листа є красномовним свідченням внутрішньої позиції поета: Симоненко свідомо використовує національне вітання «Слава Україна», що в радянський час було небезпечним проявом українського націоналізму, іронічно маскуючи його під «нові радянські обряди». Така подвійна мова – характерна риса шістдесятників, які змушені були говорити езоповою мовою, щоб обійти цензуру. Це підтверджує констатацію про те, що його зовнішня лояльність до радянської

системи була вимушеною, а не щирою, і що справжнє обличчя поета проявляється саме в особистому листуванні та творах, які він не поспішав оприлюднювати. Творчість і трагічний шлях обраного письменника вимагають глибокого, людського розкриття, що робить формат артбуку вдалим підходом.

Таким чином, шістдесятництво як культурний феномен залишається актуальним у сучасному українському контексті, зважаючи на цінності, які сповідували представники, адже любов до Батьківщини, прагнення свободи та збереження національної ідентичності досі не втрачають своєї сили. Постать Василя Симоненка є яскравим уособленням цього руху, бо при короткому житті він залишив по собі спадщину, що й досі резонує з читачами своєю щирістю. Зростання суспільного інтересу до шістдесятників, підтверджене появою нових культурних проєктів, призводить до потреби в глибшому осмисленні та популяризації цієї сторінки української історії. Водночас дефіцит якісних біографічних зображень у візуально-мистецькому форматі вказує на перспективний напрям роботи – створення артбуків, здатних органічно поєднати змістовний текст із виразними мистецькими образами. Розробка такого видання на матеріалі життя і творчості Василя Симоненка є не лише доцільною, а й культурно необхідною відповіддю на запит суспільства.

2.2. Рецепція та інтерпретація постаті поета в сучасному графічному дизайні та ілюстрації

Василь Симоненко є постаттю, що продовжує набувати широкої популярності після смерті митця. При створенні біографічного артбуку важливо звертатись до образу поета та показувати його в різних стилістиках. Для цього необхідно звернутись до наявних ілюстрацій та виробів, поглядів сучасників на зображення цього митця, виявити спільні риси, знайти точки для унікального показу особистості.

У книжковій графіці можна загально виділити два підходи до візуального зображення Василя Симоненка: чорно-білий та кольоровий. Чорно-білі повністю імітують техніку ліногравюри або виконуються графічними

матеріалами. Перевагою таких зображень є виразність техніки та стримана естетика, що робить їх більш універсальними і не відволікає від образу героя (див. рис. 2.1). На двох з трьох обкладинок портрет доповнений рослинними або природними мотивами – гілки, листя, що органічно вплітаються в зображення і формують асоціацію поета з рідною землею. Також образ Симоненка у всіх варіантах зображений серйозним і зосередженим, що формує усталений канон сприйняття поета як людини з глибоким внутрішнім світом.

Рисунок 2.1 – Чорно-білі зображення поета. Ресурс: Сайт yakaboo.ua

Кольорова інтерпретація образу Василя Симоненка представлена у серії видавництва «Фоліо», де на блакитному тлі кожної книги розміщено ілюстрацію (див. рис. 2.2). Варто зауважити, що використання саме такого фонового кольору простежується і в оформленні згаданого раніше видання В. Яременка [53]. Щодо техніки виконання ілюстрацій, то вони створені, ймовірно, за допомогою графічного планшета і мають яскравий, насичений вигляд. На відміну від монохромних обкладинок, де Симоненко зображений переважно у профіль або в три чверті, у цій серії застосовано різні ракурси – від анфасу до профілю, що робить образ поета динамічнішим та живим. Слід зазначити, що в цій серії портрет Симоненка набуває більш людяних та емоційних рис: на одній з обкладинок відтворено легку усмішку, а поза з рукою біля обличчя передає задумливість та інтелектуальну зосередженість,

наближаючи постать митця до сучасного читача. Колірна гама кожної обкладинки індивідуальна: теплі рожеві та зелені тони одягу гармонійно поєднуються з блакитним тлом. Це формує сучасний візуальний код, презентуючи поета у різних емоційних станах та образах.

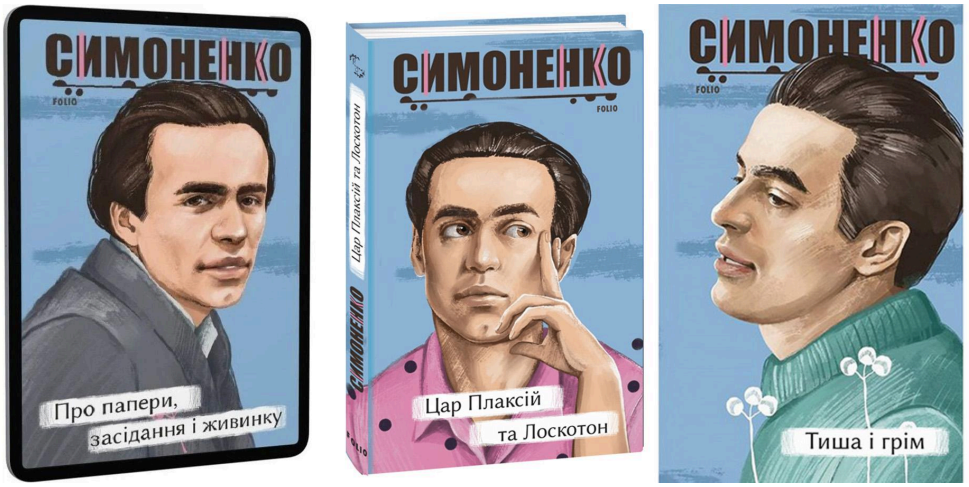

Рисунок 2.2 – Кольорова серія «Рідне». Ресурс: Сайт yakaboo.ua

Цікавим прикладом передачі образу письменника є мурал у черкаській школі імені Василя Симоненка №33. Зображення представляє чорно-білий портрет митця у поєднанні з кольоровою геометрією. Портрет нагадує техніку дереворитy завдяки характерним контурним лініям та чіткій межі між темними і світлими ділянками – саме такий ефект відбувається в процесі різьблення по дереву, коли інструмент залишає виражену обводку навколо форми. Геометричний орнамент із трикутниками в кольорах українського прапора, розташований ліворуч, створює динамічний контраст із статичним монохромним портретом і надає роботі сучасного та патріотичного звучання. Ця робота є першим мурал-проєктом, зображеним на школі, як зазначила директорка закладу [45].

Ілюстрація виконана графічними матеріалами в монохромній техніці та зображує стилізований портрет письменника з характерною кубізованою передачею об'єму обличчя (див. рис. 2.3). Художник Ю. Журавель вдало експериментує з площинною і водночас об'ємною подачею образу, адже

складається з чітких граней, що нагадує скульптурну форму, вирізьблену з каменю. Це відрізняє цю роботу від попередніх зображень, де переважає реалістичний підхід до портрета. Саме зображення Василя вписане у декоративну стрічкову рамку з виноградним листям та українською символікою. Перо та книга доповнюють композицію, вказуючи на літературну діяльність митця. Внизу рамки позначені дати народження та смерті Симоненка, що надає зображенню енциклопедичного характеру. Загалом зображення тягнеться до геральдичної стилістики, де образ поета набуває майже символічного, монументального вигляду.

Рисунок 2.3 – Ілюстрація в рамках проєкту «Знай наших». Ресурс: Facebook ZnayNashyh

Також у сучасному дизайні повертаються до ілюстрацій письменника, які були створені його учасниками (див. рис. 2.4). Зараз активно модернізуються та конструюються роботи, створені Аллою Горською – художницею, що також належала до кола шістдесятників і особисто знала Симоненка. Її робота, де Василь постає в образі Георгія Змієборця, стала обкладинкою книги з його збіркою віршів "Молитва". Вибір цього образу є символічно промовистим: Георгій Змієборець як архетип борця зі злом органічно вкладається на постать поета, що протистояв радянській системі. Також компанією Inspiredby_ua було

створено пін за мотивами роботи художниць, що показує актуальність спадщини шістдесятників у сучасному мерч-дизайні. Характерно, що в обох варіантах образ поета зображується у профіль, що перегукується із загальною тенденцією до непрямого зображення Симоненка, виявленою в перших представлених прикладах.

Рисунок 2.4 – Сучасне використання робіт Алли Горської. Ресурси: Сайт chytomo.com, nezalezhni.co

Серед сучасних тенденцій у візуальній інтерпретації поета помітним є звернення до колажної стилістики та крафтової естетики (див. рис. 2.5). Так у Черкасах біля закладу "Morris Space" розміщені стенди з віршами та архівними матеріалами письменника, що містять різні виразні композиції з використанням фотографій, паперових фрагментів та зображень сухоцвітів. Така подача створює відчуття особистого архіву або щоденника, де кожен елемент є частиною живої пам’яті про поета. Проєкт Damba.cult розробив постери, закладки та листівки, де цитати письменника органічно поєднуються із зображенням місця його роботи, будинку в Біївцях та робочого посвідчення – усі елементи професійно скомпоновані в цілісну та змістовну композицію. Подібні ініціативи орієнтовані передусім на молоду міську аудиторію, для якої естетика колажу та крафту є близькою через культуру зінів, незалежних видань та ручної творчості. Попри спільну крафтову стилістику, два згадані проєкти мають різний характер: стенди біля «Morris Space» діють у міському

публічному просторі та розраховані на випадкового перехожого, тоді як продукція Damba.cult є колекційним об’єктом, що забезпечує свідомий вибір та особисту прихильність до теми.

Рисунок 2.5 – Крафтові колажні мотивів для представлення митця.
Ресурси: Сайт procherk.info, Instagram damba.cult

Характерною рисою обох проєктів є прагнення наблизити постать Симоненка до сучасного глядача через побутові та документальні деталі, що перетворюють абстрактний образ поета на впізнавану та людську особистість. Використання пожовклих паперових фрагментів та крафтових текстур створює видиму відсилку до періоду життя письменника, адже саме такий потемнілий від часу папір асоціюється з документами, газетами та листами того радянської епохи – і таким чином матеріал сам по собі стає носієм історичного контексту. Колажна техніка в цьому контексті виступає концептуальним інструментом збереження і передачі культурної пам’яті.

Розглядаючи постать поета та її вплив на молодь, неможливо оминути соціальні мережі, адже саме там формується сучасне сприйняття культурних постатей молодим поколінням. Для дослідження були обрані найпопулярніші серед молоді платформи, а пошуковий запит свідомо введено у форматі «василь симоненко» – з малої літери, однак саме так, у поспіху та звичній розкутості цифрового середовища, його найбільш ймовірно набиратиме пересічний користувач. Станом на 13.05.2026 були зафіксовані наступні показники (див. рис. 2.6).

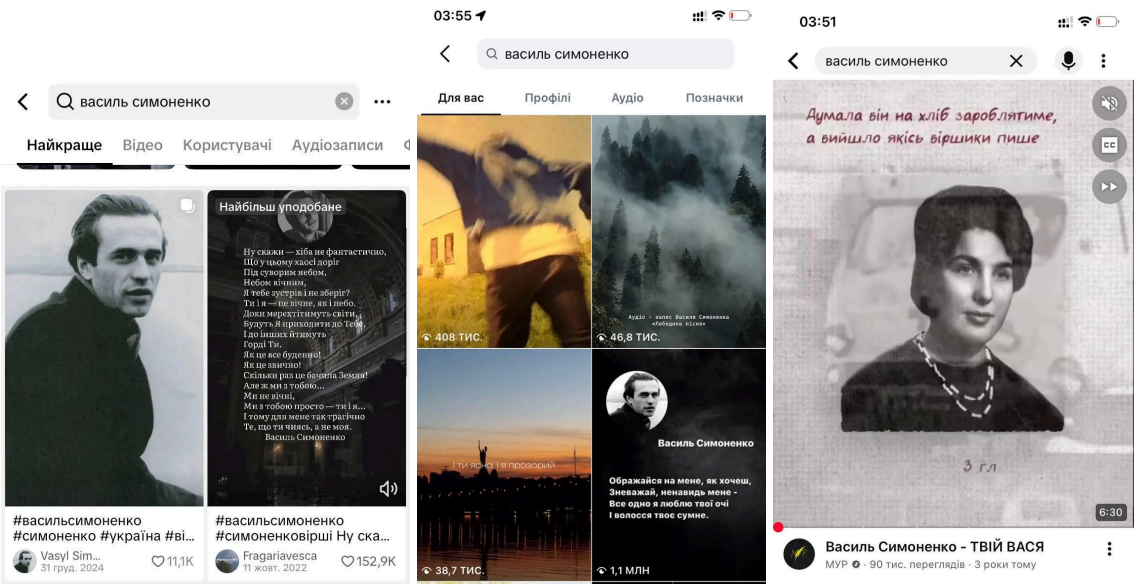

Рисунок 2.6 – Найбільші перегляди в соціальних мережах

У Instagram найпопулярніше відео за цим запитом набрало 1,1 мільйона переглядів. Його формат лаконічний і водночас виразний: читання поезії Симоненка на чорному тлі з накладеним текстом і фотографією автора. Такий підхід відповідає усталеній естетиці платформи. У TikTok загальний показник переглядів за запитом склав 152,9 тисячі, також переважно у форматі відеодекламації віршів. На YouTube лідером за переглядами стало відео «Твій Вася» від гурту МУР – біографічна розповідь про письменника, який зібрала 90 тисяч переглядів. Цей результат є показовим, адже доводить, що глядач готовий сприймати розгорнутий наратив про поета, якщо він поданий у сучасній, динамічній формі. Окремо варто відзначити Facebook: після показу вірусних переглядів за пошуковим запитом, офіційна сторінка Василя Симоненка нараховує понад 50 тисяч підписників, що свідчить про сталий інтерес до постаті поета серед старшої частини аудиторії цієї платформи.

Таким чином, аналіз сучасних візуальних інтерпретацій образу Василя Симоненка засвідчує широкий спектр підходів. Спільною рисою більшості прикладів є зображення його образу як людини, заглибленої у власну думку та внутрішній світ. Звернення до архівних матеріалів, побутових деталей та

крафтових текстур є характерною тенденцією сучасних проєктів, які прагнуть наблизити постать митця до глядача через документальну автентичність. Використання спадщини шістдесятників, зокрема робіт Алли Горської, у сучасному графічному дизайні та мерч-індустрії підтверджує культурну актуальність цього кола митців і відкриває можливості для переосмислення їхньої творчості в нових форматах. Загалом присутність Василя Симоненка в цифровому просторі є помітною, хоча й нерівномірною, адже найбільший резонанс викликають формати, що поєднують поетичне слово із сучасною візуальною або музичною мовою. Це говорить про те, що інтерес до постаті поета існує і завдання полягає в тому, щоб підхопити цей інтерес і перевести його з екрану на сторінки книг.

2.3. Порівняльний аналіз аналогів та прототипів видання

Перед розробкою власного артбуку, важливо аналізувати наявні приклади креативного оформлення біографічних видань як на державному так і на закордонному ринках. Саме такий підхід допомагає створити дійсно функціональне видання, адже важливо спиратись вже на існуючі опубліковані приклади такого типу книг.

Варто звернути увагу на видання Н. Малетич «Леся. Мандрівний клубочок». Воно презентує біографію поетеси Лесі Українки, разом з фрагментами її листів, спогадів її сучасників, фотографій та інших архівних джерел [28]. Сильною стороною книги є майстерно виконані роботи ілюстраторки М. Фої, які виконані з застосуванням сучасних ефектів (див. рис. 2.7). Використання зерна в ілюстраціях додає нашарування та цікавої деталізації. Градієнтні заливки, у свою чергу, задають сучасний та трендовий формат та допомагають керувати увагою читача, адже розташовуються поряд або у межах важливих візуальних об’єктів. Цікавим елементом також є реалізація імені персоналії на обкладинці. Адже слово «Леся» перетворюється на нитку, що з’єднує передню та задню частини книги.

Рисунок 2.7 – Обкладинка та розгорт книги «Леся. Мандрівний клубочок». Ресурс: Сайт yakaboo.ua

Також успішною є колірне рішення макетів, адже в обкладинці та на сторінках застосовуються помаранчеві та фіолетові контрастні відтінки . Це поєднання теплої та холодної гами створює чіткі та яскраві образи, що точно послугують привернення уваги читачів. В самому оформленні використовуються гротескні шрифти з різним типом накреслення, що допомагають створити кращу візуальну ієрархію текстових блоків. Недоліком видання є недостатній контраст помаранчевого тексту на білих сторінках, адже це ускладнює прочитання інформації. Попри цей недолік, загалом видання справляє позитивні враження і демонструє вдалий баланс між науковою достовірністю та художньою виразністю.

Варто відзначити вдале застосування ігрових елементів в біографічному виданні. У ньому застосоване використання повторювального елементу, а саме паперового журавлика, якого пропонують відшукати на сторінках книги. Також в книзі застосовується QR-код, що може перенаправити зацікавлених читачів на сайт з розширеним супроводом до книги. Усі ці подробиці вказані на вкладиші розміром в формат А6, що слугує закладкою (див. рис. 2.8). Це спрощує процес прочитання книги в подальшому і цей елемент може й надалі бути функціональним для інших книжок. Ці фрагменти є чудовим прикладом залучання читача до взаємодії з біографією, що дозволяє урізноманітнити досвід читання цього видання.

Рисунок 2.8 – Інтерактивні елементи видання «Леся. Мандрівний клубочок». Ресурс: Сайт yakaboo.ua

Можна також зазначити, що аудиторія цього видання зосереджується на дітях середнього та старшого шкільного віку, адже в книзі вже присутній достатньо великий об’єм інформації. Щодо типології цього видання, то на сайті yakaboo.ua його відносять до науково-популярного видання, хоча воно вже містить в собі концептуальні риси артбука. Інформація не викладена сухою оповіддю, а містить в собі вставки листів та примітки авторки. Також використання інтерактивних елементів більше властиве саме артбукам.

Таким чином, видання «Леся. Мандрівний клубочок» є корисним орієнтиром для розробки власного артбуку, зокрема в частині залучення інтерактивних елементів, роботи з архівними джерелами та побудови візуальної ієрархії. Водночас недоліки в контрастності текстових блоків слугують застереженням щодо необхідності перевірки читабельності на етапі макетування.

Далі розглянемо видання «Marie Curie (Sticker Life Stories)» авторства Еві Дей. Це біографічне видання для дітей цікаве незвичною взаємодією читачів з книгою [56]. Це видання за оформленням та концепцією також можна віднести до біографічних артбуків. До комплекту видання йде набір тематичних наліпок,

які в процесі читання необхідно розташовувати в визначених місцях на сторінках (див. рис. 2.9).

Рисунок 2.9 – Оформлення книги «Marie Curie (Sticker Life Stories)».
Ресурс: Сайт magiccatpublishing.co.uk

Книга орієнтована на дітей молодшого віку і таким чином спонукає їх не втрачати інтерес до видання в процесі ознайомлення. Також використання певних наліпок утворює асоціації та підсилює запам’ятовування біографічного матеріалу. Щодо обкладинки, то зображення обраної постаті в віці, наближеному до читачів є вдалим вибором для привернення уваги цієї цільової аудиторії. Також вдало передана концепція книги, адже на передній стороні обгортки ми бачимо зображені наліпки навколо головної героїні і також присутній напис, що вказує на точну кількість стікерів в комплекті.

Враховуючи цільову аудиторію видання, кольорова гама не зупиняється виключно на поєднанні лише декількох кольорів. У книзі можна спостерігати використання різних кольорів, але домінантними залишаються пастельні відтінки рожевого та блакитних відтінків. Щодо ілюстрацій, то вони виконані в примітивному стилі з мінімальним використанням тіньового пропрацювання. Застосування переважно способу колірної заливки спрощує сприйняття розгортів найменших читачів. Шрифтові композиції основного блоку тексту виконані шрифтом-антиквою, а для додаткових написів було обрано гротескний вид тексту. Такий вибір шрифтової пари створює вдалий контраст і допомагає

читачам краще диференціювати інформацію. Розміщення тексту є достатньо хаотичним, що має свої переваги та недоліки, адже такий прийом організації простору сторінок створює ефект «візуального квесту», що стимулює дослідницький інтерес дитини, проте може дещо ускладнювати швидке зчитування послідовної інформації. Сильною стороною є також наскрізна композиція розгортів, наприклад, дим від хімічних реакцій та стіл, що з'єднує ліву та праву сторони книги.

Видання «Marie Curie (Sticker Life Stories)» демонструє ефективний підхід до залучення наймолодшої аудиторії через інтерактивність та спрощену візуальну мову. Прийом наскрізної композиції розгортів та чітке розмежування шрифтових блоків є корисними орієнтирами для власного проєкту. Одночасно аналіз цього видання нагадує про важливість збалансованості між інтерактивністю та структурованістю подачі матеріалу.

Наступне видання Л. Ушкалова «Шевченко від А до Я» є абеткою-енциклопедією. Книга містить в собі різноманітні колажі та факти з життя художника та письменника Тараса Шевченка [48]. Виклад інформації в видання розташовується в абетковому порядку, що робить серію унікальною на серед інших видань. Цю книгу також можливо віднести до біографічних артбуків, де біографія митця подана незвично як за інформаційною, так і ілюстративною складовою.

Цей артбук призначений для дорослих та дітей, тому поєднує в собі частини, що зацікавлять обидві вікові групи (див. рис. 2.10). Для більш старших поціновувачів видання підготувало неочікувані факти та естетичні композиції, а для дітей – яскраві образи головного героя. Щодо кольорової гами, то кожен розгорт має свій унікальний вигляд та кольорове оформлення. Проте усі сторінки виконані в єдиній крафтовій стилістиці, що покращує цільне сприйняття книги. Щодо шрифтового рішення переважає використання гротесків для основного тексту та рукописного шрифта для акцентів. Композиція блоків з інформацією динамічна та незвична, що спонукає до прочитання інформації.

Рисунок 2.10 – Дизайн книги «Шевченко від А до Я». Ресурс: Сайт starylev.com.ua

Щодо ілюстративного матеріалу, то на сторінках відбувається колажування малюнків, архівних матеріалів та різноманітних текстур, що створює багатошаровість, яка чіпляє та мотивує розглянути сторінки більш детально. Також активно використовуються елементи інфографіки, а саме схеми, стрілки і блокове групування інформації.

Аналіз фізичного примірника дозволяє високо оцінити матеріальне втілення видання. Сторінки, виконані на матовому текстурному папері, що забезпечують насиченість та яскравість передачі кольору без небажаного відблиска, характерного для глянцевих покриттів. Тверда текстурна обкладинка органічно продовжує загальну крафтову стилістику й приємна тактильно. Формат видання 220×290 мм, наближений до А4, що забезпечує достатній простір для розгортання складних колажних композицій без втрати читабельності. Загалом видавці відповідально підійшли до вибору матеріалів, і тактильний досвід взаємодії з книгою стає невід'ємною частиною загального враження від артбуку. Недоліком є те, що такі текстурні та чутливі матеріали на обкладинці сприяють швидкому псуванню вигляду книги та її зтирання, особливо в частині корінця. Утім, це питання неоднозначне, адже природне зношення матеріалу може органічно вписуватися в крафтову концепцію видання та ставити частину індивідуального досвіду взаємодії читача з книгою.

Також цікавою родзинкою видання є наявність кросворду за темою життя Тараса Шевченка (див. рис. 2.11). Знизу сторінок розташовані підказки до необхідних слів кросворду, а перевірити себе можливо за результатом складеного слова в виділеній області. Це чудовий приклад взаємодії з цільовою аудиторією, проте малоймовірно, що читачі захочуть заповнювати його наприклад ручкою чи олівцем на сторінках досить естетично оформленого видання. Для вирішення цієї проблеми можна було б розмістити його інтерактивну версію кросворду на сайті видавництва або у вигляді QR-коду на сторінці, що дозволяло читачам проходити в цифровому форматі, зберігаючи видання в первісному вигляді.

Рисунок 2.11 – Реалізація кросворду в артбуці.

Таким чином, «Шевченко від А до Я» є показовим прикладом біографічного артбуку, що успішно поєднав енциклопедичність із креативною подачею біографій. Прийоми колажування архівних джерел з авторськими ілюстраціями, багатошаровість композицій та продуманий вибір матеріалів для друку демонструють, що артбук як формат здатний перетворити біографію на повноцінний візуальний і тактильний досвід.

Наступне виданння «Virginia Woolf (LIfe Portraits)» С. Алкаят та Н. Цосфорд є представником мініатюрних біографій про життя видатних жінок [54]. Кожна книга досліджує спадщину цих особистостей, розглядаючи не лише їхню кар'єру та досягнення, а й повсякденні деталі їхнього життя.

Окремої уваги заслуговує обкладинка цієї книги, адже вона обтягнута тканиною і містить в собі різноманітні тиснення, а саме: квадратне для надання форми та тиснення золотою фольгою (див. рис. 2.12). Також на передній обкладинці книги можна побачити стилізований портрет обраної особистості, що також підкреслюється тисненням. Враховуючи мініатюрний розмір книги, таке оформлення робить її витонченою знахідкою для книжкової колекції.

Щодо кольорових рішень в книзі, то вони різноманітні для сторінок, але єдина стилістика виконання ілюстрацій об'єднує загальне візуальне бачення книги. Щодо шрифтів, то на самих розгортах це виключно рукописний шрифт. На обкладинці можна побачити антикву в поєднанні з рукописними вставками, що створює баланс між вишуканістю та камерністю

Рисунок 2.12 – Обкладинка та розгорт книги «Virginia Woolf (LIfe Portraits)». Ресурс: Сайт bloggingwoolf.org

Ілюстрації в книзі створені за допомогою замальовок, що виконані аквареллю та олівцями, тобто переважає змішана техніка. Також варто зазначити виняткову деталізацію цікавих фактів з життя обраної історичної постаті. Наприклад, на сторінках ми зустрічаємо сад у Монкс-Хаусі, що був місцем, де Вірджинія знаходила спокій і натхнення, адже протягом дев'яти років вона використовувала старий садовий сарай як свою студію. На одному з розгортів в виданні ми можемо побачити візуальний та текстовий перелік рослин, що були у тому саду (див. рис. 2.13). Такі неочевидні деталі допомагають читачеві краще відчути і уявити той світ, у якому жила Вірджинія. Подібний прийом є наскрізним для усієї серії. На сторінках різних видань

можна побачити розкладені особисті речі героїв, підписані портрети їхніх батьків, замальовки знайомих місць і побутових деталей. Усе це формує навколо постаті живе середовище і перетворює читання на своєрідну археологію чужого життя.

Рисунок 2.13 – Рослини саду у Монкс-Хаусі. Ресурс: Сайт bloggingwoolf.org

Ключовим недоліком видання є серйозна абстрактність у подачі матеріалу. Тезисне викладення інформації без достатнього контекстування може ускладнювати сприйняття для читача, незнайомого з біографією героїні, тому видання радше розраховане аудиторію, що вже ознайомилась з творчим шляхом обраної постаті. Крім того, черезмірна художність оформлення подекуди розмиває межу між біографічним виданням та альбомом ескізів, що може заважати ідентифікації персонажа.

Таким чином, «Вірджинія Вулф (Портрети життя)» демонструє, як увага до побутових деталей і тактильне оформлення здатні перетворити біографію на камерний і чуттєвий досвід. Для власного проєкту цінним є вхід до деталізації особистого простору героя, натомість велика абстрактність подачі інформації є застереженням на збереження чіткого біографічного наративу.

Окремо варто зупинитись на артбуці «Bowie: An Illustrated Life» від М. Ессе та Ф. Руїса, що присвячений життю та творчості легендарного музиканта Девіда Бові (див. рис. 1.3). Видання вирізняється оригінальним візуальним стилем, де використовується унікальна, майже сюрреалістична манера

ілюстрації, що відображає багатогранність образу Бові. Книга розповідає не лише про його музичну кар'єру, а й про особисті переживання, пошуки власного «я», вплив на культуру та моду. Цікавий формат біографічного наративу у поєднанні з фантастичними ілюстраціями робить цей артбук більше схожим на комікс, ніж на класичну біографію. Автори майстерно передають енергію та нестандартний підхід Бові до творчості, що робить книгу особливо привабливою для шанувальників його мистецтва [57].

Рисунок 2.14 – Оформлення книги «Bowie: An Illustrated Life». Ресурс: Сайт amazon.com

Наступним проаналізуємо видання «СковороДАР. Життя, творчість, спадок», 2022 де зібрана біографія видатного Григорія Сковороди, з тематично структурованою добіркою афоризмів [49].

Книга виконана в ахроматичній палітрі з використанням жовтого як єдиного акцентного кольору, що формує лаконічну та впізнавану візуальну мову видання (див. рис. 2.15). Ілюстрації відзначаються динамічністю та ескізною стилістикою, яка підкреслює живість образів. Окремі зображення є наскрізними – вони перетікають через розгорт, створюючи відчуття руху та цільності композиції. Щодо шрифтових рішень, то на розгортах використовується гротеск з поєднанням нахиленого рукописного шрифта. Заголовка виконані антиквенним шрифтом. Харизматичною антиквою також оформлена обкладинка видання. Таке різноманіття шрифтів структурує інформацію й візуально освіжає великі текстові блоки. Щодо функціональних корисних

елементів видання, то в книзі присутня стрічкова закладка жовтого кольору, що доповнює візуальний вигляд стилістики і додає зручності при прочитанні біографії.

Рисунок 2.15 – Оформлення видання «СковороДАР. Життя, творчість, спадок» Ресурс: Сайт vivat.com.ua

На цьому прикладі також можна спостерігати тенденцію до нерозривного поєднання біографії письменника з його творчістю, бо афоризми Сковороди тематично укладені відповідно до розділів, що дозволяє читачеві одночасно знайомитись з особистістю митця та разом з його доробком. Автори не уникають ілюстративної деталізації: наприклад, на одній зі сторінок поряд з переліком афоризмів подано зображення посоху Сковороди, що наближає читача до побуту та матеріального світу історичної постаті (див. рис. 2.16). Вартує уваги є й типографічна деталь: замість традиційних маркерів у списку використано зображення чорнильниці з пером, що органічно підтримує загальну стилістику видання. Недоліком є потужна щільність текстових блоків та недостатній міжрядковий інтервал, що ускладнює сприйняття великих обсягів інформації та позбавляє композицію необхідного «повітря».

Рисунок 2.16 – Оформлення сторінки афоризмів. Ресурс: Сайт vivat.com.ua

Таким чином, «СковороДАР» є вдалим прикладом того, як біографічне видання може органічно інтегрувати творчий доробок митця в структуру книги, не перетворюючись на суху антологію. Лаконічна кольорова концепція, ескізна динаміка ілюстрацій та увага до побутових деталей є цінними орієнтирами. Водночас недоліки у щільності текстових блоків нагадують про важливість балансу між інформаційною насиченістю та видимою легкістю сприйняття.

Наступною розглянемо книгу К. Шаповалової та Н. Шерстюк «Вони змінили світ. Митці та мисткині України» [50]. Це книга є збірником різних скорочених біографій різних постатей. В оформленні книги на обкладинці використовуються чорні та червоні відтінки, а всередині на білому тлі розташовуються блакитні та жовті елементи з використанням чорних плям(див. рис. 2.17). Шрифтове рішення гротескне майже на всіх розгортах, проте зустрічаються і рукописні варіації. Щодо ілюстрацій, то вони виконані в стилістиці наближеній до традиційного малюнку олівцями.

Рисунок 2.17 – Обкладинка та розгорт «Вони змінили світ. Митці та мисткині України». Ресурс: Сайт bookopt.com.ua

Розгорти видання вирізняються динамікою та насиченістю елементів. На прикладі конкретного розгорту (див. рис. 2.18) можна спостерігати одночасне використання кількох типів контенту: основного біографічного тексту, цитат різного масштабу, ілюстрацій, векторних зображень та декоративних фонових елементів. Усі вони конкурують між собою за увагу читача, що з одного боку створює відчуття живості та насиченості, а з іншого значно ускладнює сприйняття інформації. Цікавим фрагментом є ілюстрація козака, що імітує витинанку. Загалом підхід до оформлення розгортів у цьому виданні орієнтований на енергійну молодь, якій звична висока інформаційна щільність. Проте з точки зору елементів ієрархії і зручності читання така композиційна модель є дискусійною.

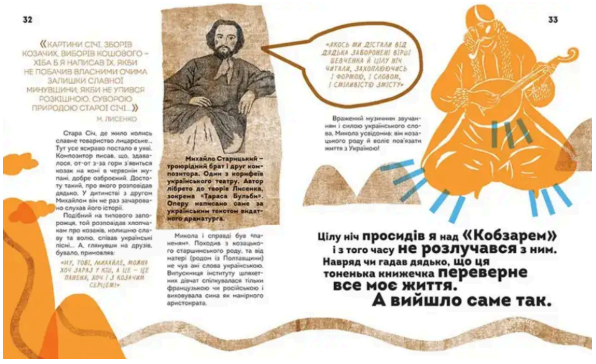

Рисунок 2.18 – Оформлення розгорту «Вони змінили світ. Митці та мисткині України». Ресурс: Сайт bookopt.com.ua

Серія «Маленьким про великих» теж знайомить дітей та підлітків із життям видатних особистостей. Книга про Коко Шанель розповідає історію її шляху від бідної дівчинки до революціонерки у світі моди (див. рис. 2.19). Простий, але влучний текст у поєднанні з м'якими, стильними ілюстраціями представляє ключові моменти життя Шанель, її боротьбу зі стереотипами та внесок у формування сучасної моди [6]. Розгорти розповідають біографію особистості за допомогою шрифта-антикви. Кольорова гама не обмежена стилістико, проте сам вид ілюстрацій виконується в витриманій маенрі.

Рисунок 2.19 – Оформлення розгорту «Маленьким про великих». Ресурс: Сайт yakaboo.ua

Серія «Great Lives in Graphic Form» представляє біографії видатних особистостей у форматі графічних романів, поєднуючи текст із візуальними елементами, щоб зробити історії більш доступними та привабливими для широкої аудиторії. Переважно використовуються векторні ілюстрації, що утворюють інфографіки [55]. Недоліком цієї серії є її однотипність: хоча єдиний візуальний стиль підтримує цілісність колекції, він не завжди повністю розкриває унікальність кожної постаті. Переглядаючи розгорт про Рембрандта складно зрозуміти в яку саме епоху він жив, чим займався (див. рис. 2.20).

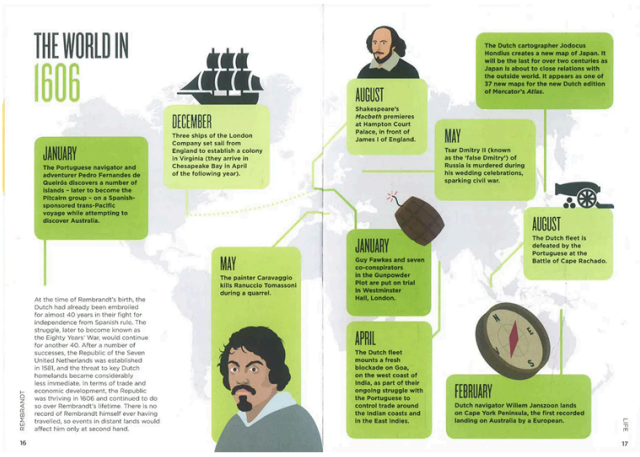

Рисунок 2.20 – Розгорт книги «Great Lives in Graphic Form».

Ресурс: Сайт bookxcess.com

Однак безумовно вдалим і цікавим рішенням є обкладинки серії «Great Lives in Graphic Form», що виконані простими графічними прийомами і відображають силует обраного героя лише за допомогою його зачіски та одягу. Обкладинка книги про Хемінгуея зображує його характерну зачіску та бороду, книга про Дікенса включає силует його характерної зачіски та костюма вікторіанської епохи. Обкладинка книги про Рембрандта зображує його характерну зачіску та капелюх, а також елементи одягу, пов'язані з його епохою. Це допомагає передати його образ та значення в історії мистецтва. Отже, ілюстратори чудово працюють із негативним простором, що змушує нас згадати про принципи гештальту (див. рис. 2.21).

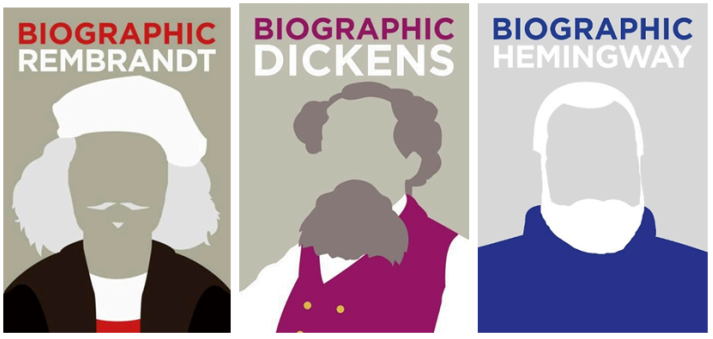

Рисунок 2.21 – Обкладинки видання «Biographic».

Ресурс: Сайт bookxcess.com

Наостанок розглянемо книгу «Це Ґауді» авторства М. Клейпул, видану Видавництвом Старого Лева [21]. Видання присвячене життю та архітектурній спадщині Антоніо Ґауді. Книга складається з біографічних наративів із ілюстраціями поруч: сторінки витримані у стриманій графічній манері, де малюнки доповнюють текст, не переобтяжуючи його (див. рис. 2.22). Частина малюнків займає цілий розгорт, створюючи ефект занурення в простір архітектури Ґауді, тоді як інші розміщені на окремій сторінці та органічно співзвучні з текстовим блоком. Техніка ілюстрації є строкатою та різноманітною, що відповідає самій природі творчості архітектора з його з'єднанням форм, орнаментів і матеріалів. Фотографії присутні у виданні, проте використання дозовано. Сторінки мають легкий глянець, що підсилює насиченість кольорів і надає зображенням додаткової виразності.

Обкладинка видання заслуговує на окрему увагу з тактильного погляду. Вона виконана з щільного матеріалу, що на дотик нагадує дерево, а зображення нанесене шляхом наклеювання разом на поверхню палітурки. Це рішення є вдалою метафорою до самої творчості Ґауді, яка також поєднувала природні матеріали з авторським задумом. Така фізична якість книги формує особливий читацький досвід ще до того, як читач відкриє першу сторінку.

Рисунок 2.22 – Оформлення видання «Мистецтво та культура».

Ресурс: Сайт bookxcess.com

Порівнюючи українські та закордонні зразки біографічних артбуків, можна помітити суттєву різницю в підходах до структурування матеріалу. Закордонні видання тяжіють до фрагментарної, асоціативної подачі біографії, де читач самостійно складає цілісний образ із деталей. Українські ж видання зберігають більш наступний наративний виклад, лише збагачений візуальними та інтерактивними елементами. Можна зробити висновок, що вітчизняний ринок знаходиться на етапі переходу від традиційного біографічного нон-фікшну до повноцінного артбук-формату.

Проведений аналіз біографічних видань українського та закордонного ринків дозволяє виявити ключові тенденції у підходах до видимої подачі біографічного матеріалу. Спільною рисою успішних зразків є органічне поєднання достовірного біографічного змісту з художньою виразністю ілюстрацій, інтерактивними елементами та продуманим матеріальним втіленням. Варто відзначити, що в усіх проаналізованих виданнях обкладинка містить зображення головного героя, що відразу формує впізнаваність видання ще до його розкриття. Одночасний аналіз недоліків містить: прояв абстрактності, щільність текстових блоків, недостатній колірний контраст. Отримані спостереження формують методологічну основу для розробки біографічного артбуку про Василя Симоненка, де форма і зміст працюють у синергії для занурення читача в особистий та творчий світ поета.

РОЗДІЛ ІІІ
ПРАКТИЧНІ ЕТАПИ РОЗРОБКИ ДИЗАЙН-ПРОЄКТУ

3.1. Методика формування джерельної бази та наративної структури

При створенні біографічного видання критично важливо підібрати та фільтрувати матеріал, який стане основою майбутньої книги. Щоб повноцінно відобразити митця, не варто обмежуватися лише загальною інформацією із соціальних мереж чи популярних електронних ресурсів. Необхідно звернутись до глибокого дослідження процесу опрацювання розлогого літературного продукту, де життя героя описується з різних курсів. Під час читання важливо фіксувати окремі деталі та моменти, які допомагають краще розкрити характер або можуть стати видимими метафорами для графічного оформлення артбуку. Орієнтиром у роботі слугує принцип, виявлений А. Ковалишиним в аналізі артбуку «Франко від А до Я»: саме поєднання цитат, артефактів, гумору та рідкісних фотографій здатне сформувати багатовимірний образ особистості, що не зводиться до жодного єдиного визначення [17, с. 204].

При підготовці матеріалів для артбуку про Василя Симоненка варто звернути увагу на книгу Ірини Власенко «Симон» [7], яка вирізняється художньою майстерністю та емоційною передачею атмосфери того часу. Хоча через специфіку художнього викладу події в ній не завжди подані в строгій хронологічній компоновці, видання має велику цінність завдяки численним посиланням на першоджерела. Такі оповіді, де факти переплітаються з віршами та листами, допомагають уявити живий діалог митця зі світом. На противагу, книга Ігоря Коляди «Василь Симоненко» [19] пропонує документальний формат, спираючись на свідчення очевидців та архівні дані. Суттєвою перевагою цього видання є наявність репродукцій архівних фотографій, автографів та офіційних документів, які дозволяють чітко побудувати часову шкалу подій та зрозуміти логіку життєвого шляху поета.

Особливої уваги заслуговує книга «З матір'ю на самоті», що представляє розмову друга Симоненка, Миколи Сома, з матір'ю поета Ганною Щербань [46].

Включені спогади розкривають Василя Симоненка через призму материнської любові та приватних розмов. Для розуміння ширшого контексту доцільно також ознайомитися з працею Радомира Мокрика «Шістдесятники: бунт проти імперії», оскільки Симоненко не існував ізольовано від свого інтелектуального оточення, тому важливо ознайомитись не лише з біографію обраного поета, а й людей, дотичних до його життя [33].

Невід'ємною частиною дослідження є вивчення музейних експозицій, зокрема було відвідано Черкаський літературно-меморіальний музей Василя Симоненка (див. рис. 3.1). Відвідування цього простору дозволило не лише скласти уявлення про побут і робочу атмосферу поета, а й одночасно повзаємодіяти з предметним середовищем: меблями, особистими речами, рукописами митця. Така зустріч із матеріальним світом Василя Симоненка надає дослідженню відчутної конкретності та глибини, яку важко досягти, опрацьовуючи з друкованими чи цифровими джерелами.

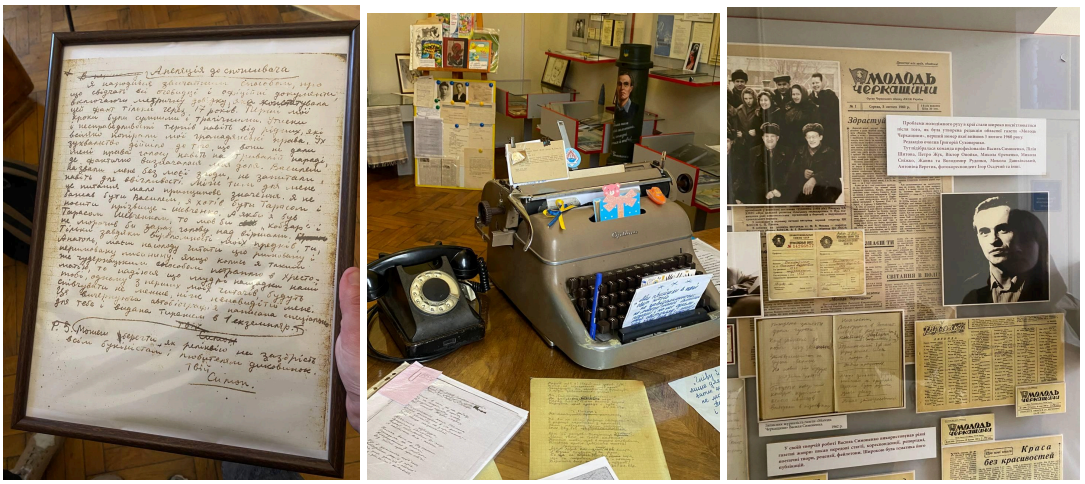

Рисунок 3.1 – Черкаський літературно-меморіальний музей Василя Симоненка

Окремої уваги заслуговує можливість опрацювання як копій, так і оригіналів творів Симоненка, що зберігаються у фондах цієї установи. Робота з першоджерелами дає змогу перевірити достовірність відомостей, представлених в Інтернеті та вторинній літературі, визначити розбіжності в текстах, а подекуди – натрапити на маловідомі або досі не опубліковані

матеріали. Важливим ресурсом є також безпосереднє спілкування з екскурсоводами та науковими співробітниками музеїв. Здебільшого це люди, глибоко занурені в тему, адже вони роками досліджують і популяризують творчу спадщину митця, і можуть поділитися цінними фактами, спостереженнями чи дослідницькими знахідками, що не знайшли відображення в жодному виданні. Таким чином, сфера роботи в музейних просторах стає не допоміжним, а повноправним методом наукового пошуку.

Окремої уваги під час роботи над проєктом набуло питання авторських прав. Використання архівних матеріалів, фотографій та текстів поета вимагає не лише етічної відповідальності, а й юридичної коректності. Саме тому в процесі роботи над виданням було надіслано запит до родини Василя Симоненка з проханням надати дозвіл на публікацію відповідних матеріалів. Важливо звертатись до наявних родичів митця та узгоджувати матеріали видання. Таким чином відбулась комунікація внучкою поета Мирославою, що зараз проживає в Канаді. Незважаючи на відстань, можливо знайти спосіб спілкування онлайн, тому через месенджер Facebook було надіслано посилання на готову роботу, на що родичка відреагувала позитивно і надала коригуючі коментарі, що допомогли наблизити постать до реалістичності. Залучення родини до процесу створення книги надає проєкту особливої автентичності. Це перетворює видання на справу, що має підтримку та благословення людей, які зберігають живу пам'ять про поета.

Показово, що під час відвідування музею Василя Симоненка екскурсовод звернула увагу на розширену проблему в цій сфері. За її словами, чимало людей створюють матеріали на основі творчості, не узгоджуючи це з родиною і не дотримуючись авторського права. Це ж підтвердила і внучка Василя Симоненка. Така практика є неприйнятною як з юридичної, так і з морально-етичної точки зору.

Корисним є також ресурс спільноти Vasylsymonenko.org, де накопичено рідкісні фото та повний архів поезій, що дозволяє побачити ширшу картину постаті. Також спільнота публікує новини, пов’язані з митцем в різних

мистецьких сферах. Наявність таких проєктів значно полегшує роботу пошуку потрібної інформації.

Важливою методологічною засадою при опрацюванні зібраного матеріалу є прагнення уникнути однобічного зображення поета. Симоненко був водночас ліриком і громадянином, журналістом і другом, сином і людиною – і кожна з цих ролей розкриває різні грані його особистості. Саме тому біографічний артбук має будуватися на багатовимірному образі твору, де різні сторони його життя органічно доповнюють одну.

Окремо варто змінити баланс між біографічною та візуальною складовою артбуку. Оскільки дана розробка є передусім дизайнерським проєктом, домінантною складовою виступає візуальна частина. Біографічні вставки є необхідними, проте забезпечують допоміжну функцію: їхнє завдання зацікавити читача окремими фактами та створити загальне уявлення про хронологію подій. Таким чином, артбук радше є запрошенням до глибшого вивчення постаті Симоненка, ніж повноцінною науковою біографією.

Таким чином, процес підготовки матеріалів для біографічного артбуку про Василя Симоненка є багаторівневою дослідницькою роботою, що поєднує аналіз літературних джерел, спілкування з родичами, роботу з цифровими ресурсами та архівами. Комплексне використання художніх біографій, документальних видань, музейних експозицій дозволяє уникнути офіційної однобічності та спрощення. Водночас специфіка артбуків передбачає пошук не лише фактів, а й тих деталей, образів і моментів, які здатні трансформуватися в графічну мову книги.

3.2. Художньо-образна концепція та принципи візуально-графічної організації проєкту

Перед безпосередньою технічною реалізацією артбуку було необхідно розробити загальну стилістику проєкту. Визначити основні графічні прийоми та інструменти, за допомогою яких в подальшому буде реалізовуватись артбук. Та спершу треба було чітко визначити цільову аудиторію готового продукту.

Видання про Василя Симоненка орієнтоване на широке коло читачів: від школярів старших класів, які мало знайомі з постаттю поета, до дорослих, які свідомо цікавляться його творчістю та добою шістдесятництва загалом. Тому артбук має бути водночас доступним і змістовним. Надмірна спрощеність відштовхне дорослого читача, тоді як перевантаженість текстом чи надто академічна подача – молодшого. Тому основною задачею стало збереження декоративності та образності ілюстрацій, що привертають погляд незалежно від віку, поряд із змістовною інформацією. Тобто артбук побудований так, щоб видання виконувало подвійну функцію. Для новачків воно слугує виразним візуальним провідником у світ поета, а для знавців творчості – новим поглядом на архівні матеріали та знайомі тексти через призму сучасної графічної стилізації.

Щодо шрифтових рішень, для створення ефекту особистого записника поета було обрано кілька рукописних шрифтів, які в поєднанні формують живу, автентичну типографіку видання. Основним шрифтом став Beer Money – рукописна гарнітура з навмисно нерівномірним, хаотичним ритмом накреслення. Незважаючи на свою неврегульованість шрифт зберігає достатній рівень читабельності для сприйняття об’ємних текстових блоків, що робить його придатним як для основного тексту, так і для розгорнутих біографічних вставок. Для смислових акцентів було обрано шрифт Inspiration, адже він є більш витонченим та каліграфічним. Завдяки ньому у розгортах присутнє відчуття поетичності.

При виборі кольорової гами, було обрано теплі відтінки з чіткими акцентами (див. рис. 3.2). Домінуючими виступили коричневі відтінки крафту, що асоціюються з документальністю та часом. Пастельний помаранчевий відтінок став одним із домінантних кольорів. Чорний та білий відтінки, забезпечили графічну чіткість і структурованість композиції. Червоний колір використовувався точково, як емоційний акцент на окремих розгортах, підкреслюючи змістовні кульмінації.

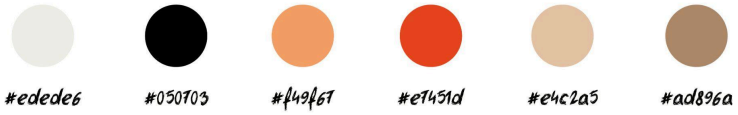

Рисунок 3.2 – Кольорова палітра

Решта кольорів вводилася дозовано, відповідно до вмісту конкретного розгорту, бо кожен із них задумувався як самостійна художня одиниця зі своїми відчуттями та настроєм. Разом із тим усі сорінки підпорядковані єдиній стилістичній логіці, що забезпечує цільність видання.

Основою пластичного рішення видання стала колажна техніка, що дозволяє органічно інтегрувати різнорідні матеріали: архівні зображення, текстові фрагменти, ілюстрації. Основу декоративного шару уклали крафтові текстури старого паперу (див. рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Графічні елементи для артбуку

Серед графічних елементів використовувались канцелярські скріпки та біндери – атрибути журналістського побуту, що відсилають до професійної діяльності Симоненка як редактора та репортера. Їхня присутність у композиціях ненав'язливо нагадує про те, що поет існував не лише у вимірі лірики, а й у щоденній праці зі словом. Додаткову автентичність надали фрагменти рукописних начерків, що імітують сліди живої творчої роботи.

Особливим елементом роботи стали краплі крові, що повторюються на окремих сторінках як наскрізний символ. Він відсилає водночас до жорстокості радянської системи і тих часів, в умовах яких він жив і творив. Цей елемент не є

суто декоративним, адже несе конкретне змістове послання, загострюючи емоційне сприйняття відповідних розгортів. Ще одним повторюваним елементом книги є образ лебедя, що є відсилкою до поезії Василя Симоненка «Лебеді материнства». Цей образ зустрічається в творчості митця, а також уособлює ефект подорожі у часі та «політ» крізь життя письменника.

Окремим рівнем символіки стали нитки та вишивані візерунки, введені в графічну мову артбуку як особистий материнський мотив. Ганна Щербань, мати Василя Симоненка, вирізнялася мистецтвом вишивки, тому цей традиційний орнамент нагадує про коріння, домашнє тепло та зв’язок між сином і матір’ю, який пронизує всю його творчість [26].

Також у виданні були використані векторні ілюстрації. Однією з них є інтерпретація фотографія Віталії Олійник (див. рис. 3.4). Було взято за основу одяг та ракурс моделі. Проте результат не є точним відтворенням фотографій: образ був переосмислений і збагачений. Пейзаж доповнили квіти та силует птаха, що привніс у композицію легкість і символічний підтекст, властивий поезії Симоненка. Поєднання фіолетового та помаранчевого кольорів в ілюстарції утворило температурний контраст відтінків. Це зображення стало центральним елементом розвороту, символізуючи зв’язок письменника з рідною землею та його відданість національній ідеї.

Рисунок 3.4 – Ілюстрація, натхненна кадром Віталії Олійник

Також для створення ілюстрацій була обрана техніка ліногравюри, що пройшла шлях від інструменту тиражування, до способу унікальної передачи

бачення митця [37, с. 170]. У межах роботи над артбуком було створено дев’ять оригінальних ілюстрацій, які в подальшому опрацьовувалися в цифровому середовищі та інтегрувалися в макет видання (див. рис. 3.5). Техніка ліногравюри була обрана свідомо через її характерну графічну мову, виразний контраст між чорним і білим, фактуру різця на поверхні. Такі зображення підвищують відчуття рукотворності й автентичності артбуку. Попри тривалість процесу та вартості матеріалів ця техніка має незаперечну перевагу, адже вона неповторно передає атмосферу живої, тілесної роботи. Кожен відбіток несе в собі сліди руки, які неможливо відтворити жодним цифровим інструментом. Поєднання ручної техніки з подальшим цифровим опрацюванням дозволило зберегти автентичний характер зображення і водночас адаптувати їх до вимог поліграфічного виробництва.

Рисунок 3.5 – Ілюстрації у техніці ліногравюра

Не менш важливим було рішення органічно вплести у візуальну тканину артбуку фрагменти поетичних творів Симоненка. Поезія є рівноправним голосом видання, адже на сторінках артбуку розміщені дібрані фрагменти творів, які іноді перегукуються з тією чи іншою ознакою або етапом у житті автора. Такий підхід дозволяє читачеві одночасно пізнавати біографічний факт і відчувати, як цей досвід трансформувався у слово.

Щодо подачі цієї біографічної інформації було вирішено додати хронологічний навігатор, що допомагатиме читачам орієнтуватись в періоді

життя письменника (див. рис. 3.6). Спершу планувалось розташування цього елементу на кожному розгорті артбука, проте в ході аналізу біографії стало зрозуміла недоречність такого кроку, адже впродовж одного чи пару років могли відбутись декілька важливих подій, тому постійний повтор елементу міг бути лише зайвим шумом.

Рисунок 3.6 – Хронологічний навігатор

Сам життєвий шлях митця було структуровано та поділено на тематичні розділи, кожен із яких охоплює певний біографічний період і несе власний емоційний акцент (див. додаток А). Розділ «Складне дитинство» відкриває видання з 1933 року, переносячи читача в роки, коли Василь зростав без батька і в тому числі в часи Другої світової війни. «Жага до знань», що охоплює 1942–1957 роки, висвітлює тернистий шлях навчання в школі та університеті, а окремий розгорт присвячено матері Ганні Щербань, яка ціною власних зусиль відкривала синові дорогу до знань. Розгорти «Непрохана й нежданна» зосереджені в 1957 році коли відбулось знайомство з Людмилою Півторадньою, та все, що прийшло разом з новим життям: роботою в редакціях і побутом подружнього життя. «Де живе натхнення?» розповідає про два місця, що є важливими для творчості поета. Київський будинок Івана Світличного, де збирався Клуб творчої молоді «Сучасник», та власне житло Симоненка, отримане за один день. Розділ «Жорстоке життя» фіксує 1962 рік від відкриття Биківнянських могил і побиття поета міліцією – і водночас до виходу єдиної прижиттєвої збірки «Тиша і грім». «Останній подих» розгорт присвячені казці «Цар Плаксій та Лоскотон», написаний для маленького сина Олеся. Завершує

видання розділ «Крапка», де розповідається про смерть письменника, після яких простір книги переходить у вимір пам’яті про Василя Симоненка.

Таким чином, була розроблена стилістика, у якій рукотворність і цифрова обробка не сперечаються, а взаємно підсилюють загальне відчуття автентичності. Графічні елементи несуть лише декоративну, а йову змістову функцію, розширюючи біографічний наратив до рівня культурної та емоційної пам’яті. Структурований поділ життєвого шляху Симоненка на тематичні розділи забезпечує читачеву чітку навігацію, не позбавляючи видання художньої свободи. У підсумку розроблена концепція дозволяє артбуку існувати як візуальний досвід і як данина пам’яті людини, чиє слово не втратило своєї сили.

3.3. Технологічні параметри та специфіка втілення артбуку

Спершу було визначено розміри планового видання. Для зручності взаємодії з книгою було вирішено обрати розмір A5 148 × 210 мм, бо такий формат надає достатній простір для розгортання візуального матеріалу і водночас компактний для зручного використання та перенесення. При підготовці файлу на друк використовувався розмір 158 × 220 мм, адже під обріз виносилось 5 мм. Сторінки створювались з використанням кольорової палітри CMYK, а роздільна здатність виставлялась 300 dpi. Для розробки основних сторінок артбуку було використано програми Adobe Photoshop та Adobe Illustrator. Деякі ілюстрації були створені вручну в додатку ibis Paint X. Важливо також зазначити використання додатку Cutout.pro, що допомагає покращити якість фотографій Василя Симоненка і надати кращий і чіткіший образ для перегляду глядачеві (див. рис. 3.7).

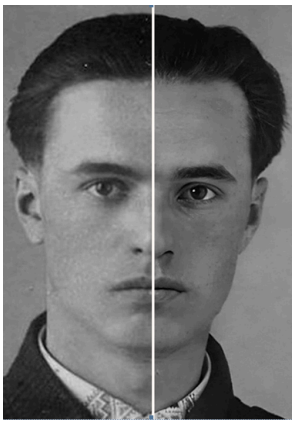

Рисунок 3.7 – Порівняння фото до і після покращення якості

Створення кожного розгорту артбуку проходило три наступні етапи розробки (див. рис. 3.8). Спочатку розроблялись ескізи розгортів видання, що дозволяли швидко перевірити різні варіанти компонування та використати найбільш вдалі рішення до початку технічної реалізації. На другому етапі відбувалася підготовка та виготовлення матеріалів для конкретного розгорту: сканування лінограверюри, опрацювання текстури, підбір або створення векторних елементів, набір текстових фрагментів. Після зібрання всіх складових створювався пробний макет розгорту в програмному середовищі, що давало змогу оцінити загальний вигляд сторінок у наближених до фінальних умовах. Наступним етапом було обговорення з науковим керівником і виявлення моментів для покращення загального вигляду сторінок. Після внесення правок розгорт або затверджувався як остаточний або повертався на доопрацювання.

Рисунок 3.8 – Етапність створення першого та другого розгортів

Одним із ключових художніх рішень стало використання техніки ліногравюри, створення якої передбачало кілька наступних етапів від ручної роботи до цифрового опрацювання (див. рис. 3.9). На першому кроці виконувався ескіз на папері, який після завершення перевертався та переносився на пергамент. Відтак малюнок методом натискання олівця відображався з пергаменту на поверхню лінолеуму в дзеркальному вигляді, що є обов'язковою умовою для коректного відбитка. Наступним етапом було різьблення, під час якого за допомогою штихелів вирізалися певні ділянки лінолеуму відповідно до контурів малюнку. Після завершення різьблення на поверхню була нанесена фарба та під тиском перенесена з лінолеуму на папір, у результаті було отримане готове зображення. Підготовлений відбиток сканувався та імпортувався в Adobe Illustrator, відбувалося трасування та перетворення растрового зображення на вектор. Це дозволило зберегти чіткість контурів і адаптувати ілюстрацію до макету видання. Завершальним етапом було перенесення малюнку на крафтову текстуру в Adobe Photoshop, де за допомогою налаштування параметрів накладання шарів досягався ефект природного відбитка на папері. Це дозволяло зберегти рукотворний та автентичний характер ліногравюри в цифровому середовищі.

Рисунок 3.9 – Етапність роботи з ліногравюрою

У процесі роботи з чорними залитими фігурами та комунікацією з поліграфією було виявлено, що для залитих векторних фігур краще використовувати параметри CMYK 60:40:40:100 для отримання глибокого чорного кольору при друці. Використання лише стовідсоткового чорного каналу на великих поверхнях часто дає враження сірості або нерівномірності, тому додавання відсотків блакитного, пурпурного та жовтого каналів суттєво покращує видимий результат. А для текстових фрагментів використовується CMYK 0:0:0:100, що є стандартною поліграфічною вимогою, бо після накладання кількох фарб на дрібні літери може виникнути розмиття фарби та зменшення читабельності тексту. Чистий чорний забезпечує чіткий, точний контур кожного символу без ризику невеликого зміщення між каналами під час друку. Також до кожного тексту, що мав цей колір додавався атрибут «overprint», щоб уникнути появи білих ліній від несуміщення фарб при друці та забезпечити максимальну чіткість дрібних символів на кольоровому фоні. Таким чином, розмежування параметрів чорного кольору залежно від елемента є важливою технічною умовою для отримання якісного поліграфічного результату.

Також важливо стежити за тим, щоб сума всіх каналів CMYK для інших кольорів палітри не перевищувала 300%, останнє надлишкове нанесення фарби може призвести до її розмазування, довшого часу висихання та пошкодження паперу. Наостанок, обов’язковими кроками перед здачею файлу є переведення всіх текстових і векторних елементів у криві, що виключає залежність від наявності шрифтів на стороні друкарні, а також вбудовування кольорового профілю для гарантії точної кольорової передачі на конкретному забезпеченні.

У процесі роботи над розгортами застосовано нестандартний прийом створення ілюстрацій з імітацією вишивки, що органічно вписується в загальну концепцію видання та підтримує матеріальний мотив, закладений у символіці артбуку (див. рис. 3.10).

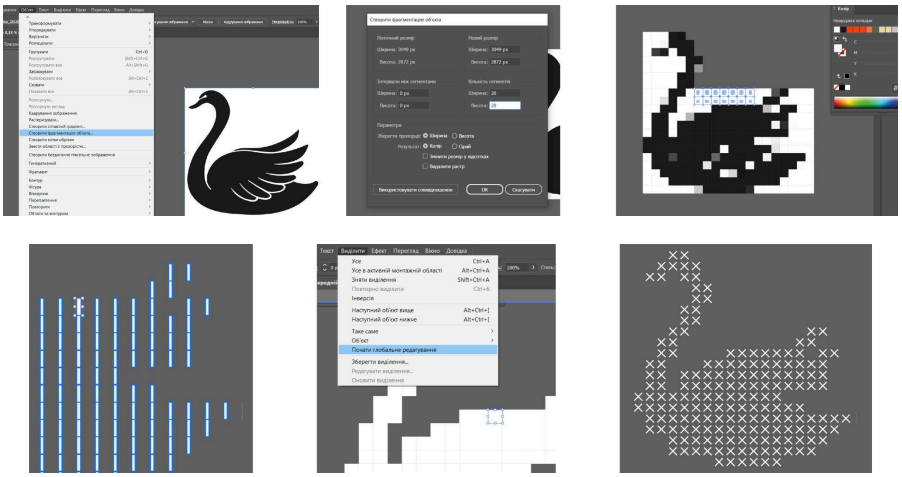

Рисунок 3.10 – Етапність створення вишитого зображення

Для втілення цього ефекту використовувався Adobe Illustrator. Процес створення передбачав наступну послідовність дій:

1. Перейти в додаток Adobe Illustrator чи інший векторний редактор.
2. Намалювати векторний об’єкт та зберегти його в форматі JPEG.
3. Далі через вкладку «Об’єкт» обратия функцію «Створити фрагментацію об’єкта», де задається однакове значення ширини та висоти одного фрагмента для отримання рівних квадратів – майбутніх елементів імітації стібків.
4. Після пікселізації зображення зайві білі фрагменти видалялися за допомогою інструменту «Чарівна палічка» або вручну.
5. Наступним кроком через вкладку «Виділити» активована функція «Почати глобальне редагування», яка дозволяла працювати одночасно з усіма однотипними фрагментами. Кожен квадрат трансформувався у вузький прямокутник і повертався приблизно на 45 градусів, після чого створювалася його дзеркальна копія, розміщена навхрест.

Такий підхід дозволяє відразу швидко створювати графічні зображення, що переконливо відтворюють фактуру ручної вишивки, додаючи сторінкам рукотворності та підкреслюючи інтимний характер видання.

При створенні одного з розгортів артбуку було використано власну фотографію, зроблену в селі Довге на Закарпатті (див. рис. 3.10). Поштовхом до її використання стала біографічна деталь із життя Симоненка, бо щодня він

долав значну відстань до школи в будь-яку погоду. Саме цей образ самотньої постаті, що крокує засніженою стежкою, виринув у пам'яті та органічно збігся з уже наявною фотографією. Цей момент роботи над артбуком нагадав про важливий принцип, що варто звертатись до вже наявних особистих матеріалів, оскільки власний досвід і фотоархіви можуть несподівано виявитись джерелами точних і змістовно влучних образів, які не замінить жоден стоковий ресурс.

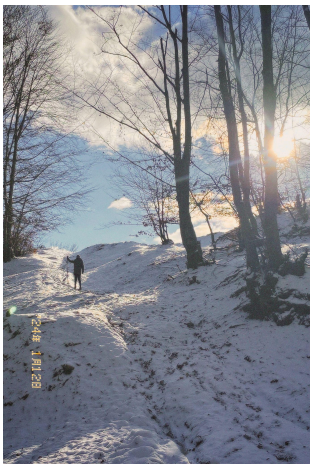

Рисунок 3.10 – Фотографія в селі Довге.

Ще одним прийомом при створенні роботи стало сучасна інтерпретація Василя Симоненка з метою наближення його до сучасного читача (див. додаток А.6). Митця було представлено у вигляді молодого студента нашого часу – людини з живим характером і впізнаваними звичками. На основі відомостей про його вподобання та спосіб життя було обрано предмети-символи, що розкривають особистість поета: блакитний блокнот із ручкою, збірка творів Тараса Шевченка, троянда, цигарки. Візуально митець постає у сучасній молодіжній вишиванці, що водночас підкреслює його нерозривний зв’язок з українською культурною традицією та знімає дистанцію між генієм і звичайною людиною.

Окрему увагу було приділено форзацу та нарзацу артбуку, які мають концептуальне смислове навантаження (див. рис. 3.11). Перший елемент уособлює становлення особистості, дитячі роки поета в селі Біївці. А другий – є уособленням трагічного і швидкого завершення життя митця. Для підсилення

контрастності використано образ українського села, що символізують гармонію і витоки, а також сірі урбаністичні пейзажі, що уособлюють втрату, розрив з природним і духовним [52, с.229]. Задля створення етапності життя лебедя були намальовані ілюстрації за допомогою стилуса на планшеті в програмі ibis Paint X. У подальшому відбувалось трасування та перенесення зображень на робочі області.

Рисунок 3.11 – Форзаци видання «Василь Симоненко»

Наступною опрацьовувалась обкладинка видання (див. рис. 3.12). На основі аналізу аналогів, було необхідно зобразити образ самого поета як центральний елемент композиції. За допомогою вугілля та олівців було створено портретний рисунок Василя Симоненка, який у подальшому сканувався та опрацьовувався в програмі Adobe Photoshop. У цифровому процесі опрацювання малюнок був адаптований до крафтової текстури: скориговано контраст і тональність зображення таким чином, щоб портрет органічно вписувався в теплу кольорову гаму зображення, зберігаючи при цьому характерну графічність олівцевого штриха. Композиційно обкладинка побудована на великому кадруванні обличчя поета, що виходить за межі формату і створює відчуття присутності та близькості. Обведення пензлем із рваним краєм, виконаним у помаранчевому кольорі, створює динамічний діагональний розподіл площини, що надає обкладинці енергії та сучасності.

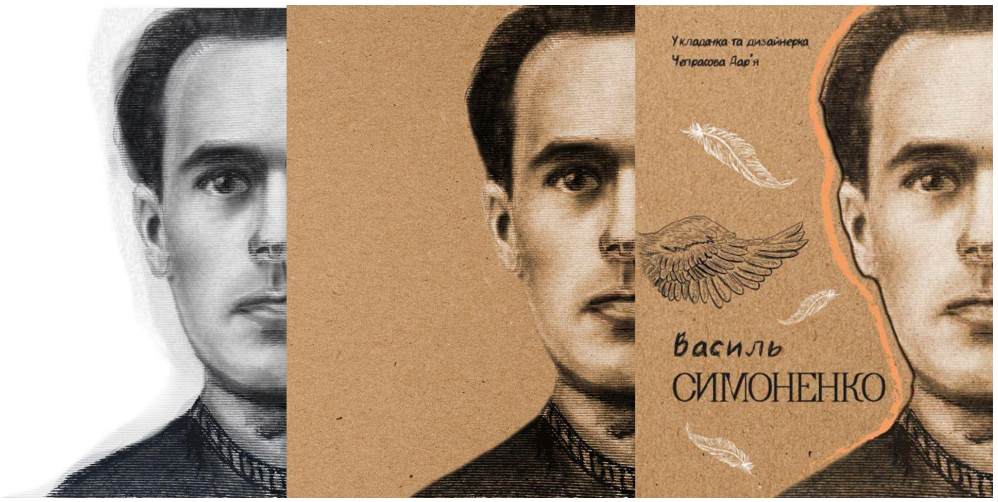

Рисунок 3.12 – Опрацювання ілюстрації для обкладинки артбуку

Обкладинка артбуку розроблена як єдина композиційна система, що охоплює передню сторону, корінець і задню сторону, об’єднуючи їх спільним візуальним мотивом (див. рис. 3.13). Наскрізним елементом у всій обкладинці є зображення крил лебедя, розташованих симетрично на передній і задній сторонах та з’єднаних через корінець, що символічно відтворює образ розкритих у польоті крил. Задня сторона обкладинки містить фрагмент паперу у вигляді рукописної нотатки з коротким описом видання. Доповнюють композицію розкидані зображення пір'я, що підсилюють наскрізну символіку лебедя і творчого польоту. Щодо типографічного рішення назви, то було обрано поєднання рукописного шрифту та антикви. Рукописне накреслення імені «Василь» привносить людяність і легкість, тоді як антиква у написанні імені «Симоненко» додає монументальності та ваги. Такий контраст між невимушеністю та серйозністю влучно передає саму постать поета.

Рисунок 3.13 – Обкладинка видання

Важливим рішенням у процесі розробки артбуку стало створення додаткових інтерактивних сторінок, розміщених між основними розгортами. Вони покликані урізноманітнити читацький досвід і розширити межі традиційного книжкового формату. Було заплановано друк на плівці, застосований на трьох сторінках видання (див. рис. 3.14). Прозора сторінка містить окремий графічний елемент, який при накладанні частково перекриває наступне зображення, створюючи ефект поступового розкриття композицію. Такий прийом дозволяє залучати читача до активної взаємодії з виданням. Для підготовки файлу до друку вихідний елемент розміщувався на окремому шарі макету з точним позиціонуванням точно сумісної сторінки. Аналогічним чином готувався до друку розгорт із застосуванням кальки (див. додаток А.7).

Рисунок 3.14 – Імітація друку на прозорій плівці.

Ще одним нестандартним поліграфічним рішенням є розробка застосування висічки на додатковій сторінці одного з розгортів (див. рис. 3.15). У цьому випадку висічка виконана у формі шахового коня із заокругленими краями, що при накладанні на наступну сторінку відкриває лише частину шахової дошки. Для підготовки макету до друку графічний об'єкт висічки виконувався із заокругленими краями, його обводка фарбувалась у колір C:0 M :100 Y :0 K :0 – стандартний технічний колір для позначення висічки в поліграфії. Елемент виносився на окремий шар макету з підписом «висічка», що забезпечує коректне зчитування файлу друкарнею.

Рисунок 3.15 – Підготовка макету висічки розгорту

Для поглиблення читацького досвіду та залучення якомога більшої кількості каналів сприйняття до розгортів артбуку були додані QR-коди, які перетворюють статичне видання на інтерактивний медіапростір. QR-коди створювалися за допомогою онлайн-сервісу Qrcode-monkey.com Кожен код є функціональним розширенням свого розгорту: прочитавши його, читач отримує доступ до додаткового медіаконтенту, недоступного в друкованому форматі. Також наявний код, де можна почути живий голос Василя Симоненка, який читає власну поезію, інші – на відеозаписи з озвученням його казки «Цар Плаксій та Лоскотон». Таким чином, QR-коди забезпечують декілька функцій у виданні. З одного боку, вони розширюють біографічний та творчий контекст, надаючи читачеві першоджерела, недоступні в друкованому форматі. З іншого

вони підсилюють емоційний контакт із постаттю поета, адже почути голос людини означає скоротити відстань між нею і собою до мінімуму. Окрім цього, був доданий розгорт з кросвордом, де читачі можуть відповісти на запитання і перевірити як був засвоєний матеріал (див. додаток А.20). Там теж був застосований в тому числі і QR-код, що дозволяє перейти на окремий документ в Google Docs та пройти його.

Якщо говорити про етап підготовки книжки до друку, то виготовлення відбувалось в поліграфії «Майстер Книг», що має досвід друкування саме артбуків. Такий досвід показав, що в Україні деякі можливості поліграфій також обмежені через кількісний наклад книжок. Адже, зважаючи на невеликий тираж дипломної роботи, від висічки та прозорої плівки довелось відмовитись на користь кальці. Також були висунуті особливі вимоги до збереження файлу для передачі на виробництво. Було створено п’ять окремих файлів: форзац, нарзац, внутрішній блок, калька та посторінковий документи. Окремо надсилався шаблон для укладання правильної обкладинки. При збереженні pdf на друк особливо важливо зберігати наступні параметри:

- Обирати тип «Високоякісний друк» з використанням Acrobat 5.
- Прибрати галочки біля збереження можливості редагування та інших функцій, адже вони лише додають ваги файлу.
- Включити в файл параметри обрізу документу.
- Включити кольоровий профіль CMYK-Coated FOGRA39 (ISO 12647-2:2004)

Саме за таких умов файл буде мати всі необхідні властивості та кольорову передачу матеріалу. Тому важливо дотримуватись норм, які висуває поліграфія для створення книги.

Таким чином, кожне технічне рішення було підпорядковане загальній художній концепції видання та потребувало точного виконання на кожному етапі. Використання ліногравюри, імітаційної вишивки, друку на прозорій плівці та кальці зіткнулось з обмеженими можливостями друкарства в Україні. Проте проєкт вдалось реалізувати з використанням сторінок на кальці. Технічна

підготовка файлів велася із дотриманням усіх поліграфічних вимог: коректних параметрів чорного кольору, контролю загального покриття фарбою, переведення елементів у криві та вбудовування кольорового профілю. Інтерактивні елементи у вигляді QR-кодів розширили межі друкованого формату. Сукупність усіх прийнятих технічних і художніх рішень забезпечила цільність видання та його відповідність як поліграфічним стандартам, так і концептуальному задуму – створити артбук, що говорить про Василя Симоненка мовою, співзвучною і його епосі, і сучасному читачеві.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження поняття «артбук» у сучасному науковому дискурсі було встановлено, що цільне визначення цього терміна відбувається на стадії активного формування. Було виявлено два ключових вектори розвитку жанру: мистецький, де домінантною виступає експеримент із матеріально-технічним втіленням, та концептуальний, що спрямований на глибоке візуальне занурення читача в атмосферу певного світу. На основі аналізу наявних класифікацій та видавничої практики виявилась обґрунтована доцільність виокремлення «біографічного артбуку» як самостійного синтетичного жанру, що відповідає документальній точності біографічного викладу з художньою виразністю та нестандартними поліграфічними рішеннями. Сформульовано сім ключових принципів його проєктування: стилістична відповідність епосі, концептуальна цільність, збереження хронології, автентичність, інтерактивність, документальна обґрунтованість та акцентування на деталях побуту.

Всебічне вивчення культурно-історичного контексту постаті Василя Симоненка дозволило визначити його місце в українській культурній пам’яті та підтвердити надзвичайну актуальність шістдесятництва як феномену для сучасних реалій. Цінності, які сповідували цей рух набувають нового звучання в умовах повномасштабного вторгнення. Аналіз наявних культурних проєктів засвідчив зростання суспільного запиту на популяризацію постатей шістдесятників при одночасному дефіциті якісних біографічних видань у мистецькому форматі. Дослідження рецепції образу Симоненка в сучасному графічному дизайні виявило сталу тенденцію до звернення до архівних матеріалів, крафтової текстури та колажної стилістики як засіб наближення поета до сучасного глядача, що слугувало методологічною основою для формування власної концепції.

Порівняльний аналіз десяти вітчизняних і зарубіжних аналогів біографічних мистецьких видань показав, що спільною рисою успішних зразків є органічне поєднання біографічного змісту з художньою виразністю ілюстрацій, інтерактивними елементами та продуманим матеріальним

втіленням. Отримані спостереження сформували практичну методологічну основу для власного проєктного рішення.

У підсумку було розроблено та реалізовано повноцінний макет артбуку «Василь Симоненко» форматом А5 на основі синтезу ручних і цифрових технік. Художньо-образна концепція видання побудована на крафтовій колажній стилістиці з домінуванням теплої палітри, рукописної типографіки та наскрізній символіці лебедя, крапель крові й вишивних мотивів. У межах проєкту створено дев'ять оригінальних ліногравюр, векторні зображення та імітацію вишивки технікою хрестика. Застосовано нестандартні поліграфічні рішення: друк на прозорій плівці та кальці, висічка в формі шахового коня, QR-коди для розширення медіапростору видання. Структура артбуку побудована за тематико-хронологічним принципом і охоплює сім розділів, що відтворюють ключові етапи життя поета від дитинства до посмертної пам’яті. Реалізований проєкт поєднав наукову достовірність та художню виразність, перетворивши біографію на багатошаровий візуальний і тактильний досвід, здатний зацікавити широке коло читачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артбук Українська магічна академія. Київ : Мальопус, 2024. 144 с.
2. Безкоровайна А. Вплив повномасштабного вторгнення на трансформацію української історичної свідомості. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : зб. тез доп. VIII міжн. студ. наук. - техн. конференції. (м. Тернопіль, 24-25 травня. 2025 р.). Тернопіль, 2025 С. 268-269.
3. Бідун А. Артбук у теоретичному вимірі й у системі практик редактора. *Наукові записки Інституту журналістики.* Київ : Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. С. 78-94. DOI: 10.17721/2522-1272.2019.74.8
4. Брянцева Г. Пікчербуки і артбуки на українському книжковому ринку – сучасні дизайн-тенденції. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., (м. Запоріжжя, 12 грудня. 2022). Запоріжжя, 2022. Том 1. С. 33-35.
5. Буряк Л. Сучасна українська біографіка перед викликами епохи візуалізації. *Українська біографістика.* 2021. Вип. 22. С. 39–54.
6. Вегара. М. І. С. Коко Шанель. Маленьким про великих. Київ: КМ-Букс, 2018. 28 с.
7. Власенко І. Симон. Харків : Фоліо, 2023. 160 с.
8. Волосевич О. Михайло Коцюбинський – дітям. Львів : Апріорі, 2018. 76 с.
9. Вплив графічного дизайну на реалії сучасного життя та методологічні аспекти навчання студентів спеціальності 022 «Дизайн». *Український мистецтвознавчий дискурс* : матеріали фахового журналу / О. Демиденко, М. Потапенко, В. Кругляк, Г. Потапенко. *Київ :* Видавничий дім «Гельветика», № 1, *2024,* С. 55-60.
10. Гажала В. Артбук як ефективний інструмент брендингу. *Соціальнокомунікаційні тенденції в медійному та науково-освітньому дискурсах* : зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конференції. (м. Київ, 22 травня. 2024 р.). Київ, 2024. С. 175–178.

11. Головко І., Правдівцева Л. Артбук як документознавча одиниця та інноваційний книжковий продукт : інформаційно-методичний збірник. Київ : Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти, 2021. 45 с.
12. Гончарук В. Громадянсько-патріотична позиція життєтворчості Василя Симоненка. *Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури* : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конференції. (м. Одеса, 18-19 серпня. 2017 р.). Одеса, 2017. С. 10-14.
13. Гучко Г. Феномен шістдесятництва як вияв української ідентичності. *Вісник львівського університету. Серія філософські науки*. 2013. № 16. С. 177–184.
14. Думанська О., Терещук Г. Шептицький від А до Я. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 72 с.
15. Жадан С. Артбук. Птах. Киїів : Ковчег, 2023. 96 с.
16. Загоровська Л. Батько наш Бандера. Тернопіль : Богдан, 2026. 56 с.
17. Ковалишин А. Біографічні видання про Івана Франка на сучасному книжковому ринку України. *Обрій друкарства*. Львів : Національний університет «Львівська політехніка». 2024. № 2. С. 197–206.
18. Ковчег «Україна» : Ковчег, 2021. 160 с.
19. Коляда І. Василь Симоненко. Харків : Фоліо. 2021. 121 с.
20. Копецька О. Артбук як різновид нішових видань. *Наукові записки інституту журналістики.* Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. Том 55. С. 66-69.
21. Клейпул М. Це Гауді. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 80 с.
22. Колесніченько-Братун Н. Ужвій. У піжмурки з долею. Харків : Фоліо, 2020. 128 с.
23. Кулініч А. Створення концептуального артбуку для гри «The binding of Isaac» : кваліфікаційна робота здобувача освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 022 «Дизайн». Київ: КНУТД, 2025. 89 с.
24. Левицька В., Катіна Т. Тарас Шевченко і я. Київ : Зелений пес, 2011. 48 с.

25. Левицька М., Дядюх Н., Стемпіцька Ю. Створення арт-буку : теоретичні і практичні аспекти у навчанні графічного дизайнера. *International scientific conference. (Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024)*. Riga : Baltija Publishing, 2024. С. 140–143.
26. Лендєл І. В мене була лиш мати… *Vasylsymonenko.org*. 2020. URL: https://vasylsymonenko.org/statti/v-mene-bula-lysh-maty/ (дата звернення 1.04.2026)
27. Маленко А., Василенко І. Василь Симоненко: Літературна боротьба за Україну без влади Кремля. *Вища технічна освіта XXI століття: виклики, проблеми, перспективи* : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конференції. (м. Краматорськ – Івано-Франківськ, 15-16 грудня. 2022 р.). Краматорськ – Івано-Франківськ, 2022. С. 100–102.
28. Малетич Н. Леся. Мандрівний клубочок. Миронівка : Портал, 2021. 152с.
29. Марченко Н. Стратегії біографічного письма та дискурс біографіки для дітей і юнацтва в Україні (2014–2019 рр.). *Українська біографістика.* №18. Київ : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2019. С. 173-194. DOI: 10.15407/ub.18.173
30. Мистецтво й створення серіалу «Аркейн». Киїів : Мальопус, 2025. 224 с.
31. Михайлова Р., Гаудук М. Артбук як різновид сучасних нішевих видань. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конференції. (м. Київ, 25 квітня 2024 р.). Київ, 2024. С. 304–307.
32. Мільчевич С., Жук Н. Комерційний артбук: виокремлення терміну та стилістичні особливості продукуту. *Молодий вчений.* № 4(80). Одеса : Молодий вчений, 2020. С. 533-538. УДК 741.9 DOI: 10.32839/2304-5809/2020-4-80-111
33. Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. Львів : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2023. 416 с.
34. Муратова О. Біографія як форма пізнання особистості митця: сутність, аспекти, інтерпретації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного*

університету. № 46. Том 3. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2020. С. 94-97. DOI : 10.32841/2409-1154.2020.46-3.22

35. Павленко К., Чемерис Г. Артбук як медіум авторського візуального наративу. *Концепт науки XXI: стратегії, методи та наукові інструменти* : матеріали IX Міжнародної студентської наукової конференції, м.Ужгород: Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 26. грудня 2025. С. 585-587.
36. Панасів І. Леонід Каденюк. Київ: ІРІО, 2019. 128 с.
37. Первих І., Сбітнєва Н. Ліногравюра у графічнму дизайні XXI століття. *Актуальні проблеми розвитку українського та зарубіжного мистецтв: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти*. Львів : Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2024. 167-170 С. DOI 10.36059/978-966-397-390-6-51.
38. Попик В. Біографіка : феномен культури і науки, інформаційний ресурс суспільства : монографія. Київ : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2021. 590 с.
39. Пуляєва О. Хто така Леся Українка. Харків : АССА, 2024. 36 с.
40. Розман І. Українська педагогічна біографістика (друга половина XX – початок XXI століття) : монографія. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2020. 617 с.
41. Секо Я. Шістдесятники: у полоні поняттєвих конструкцій. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. Вип. 11. С. 28–40.
42. Середа І., Березніцька І. Радомир Мокрик: «Українська культура – це далеко не “квартал”». *The Ukrainians*. 22 липня 2021. URL : https://theukrainians.org/radomyr-mokryk/%20 (дата звернення: 10.03.2025).
43. Симоненко В. Задивляюсь у твої зіниці. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 224 с.
44. Симоненко В. У твоєму імені живу : поезії, оповідання, щоденникові записи, листи. 2-ге вид., допов. й перероб. Київ : Веселка, 2003. 382 с.

45. Соколан Н. Мурал із портретом Василя Симоненка прикрасив черкаську школу, названу на його честь. *Суспільне Черкаси.* 4 липня 2023. URL: hhttps://suspilne.media/cherkasy/521043-mural-iz-portretom-vasila-simonenka-prikrasiv-cerkasku-skolu-nazvanu-na-jogo-cest/ (дата звернення 10.05.2026)
46. Сом М. З матір'ю на самоті. Київ : Смолоскип. 2005. 134 с.
47. Тарасюк Т., Карпенко К. Структура, тематичне наповнення та дидактичний потенціал абеток-енциклопедій серії «Від А до Я» як інноваційного жанру навчальної літератури. *Лінгвостилістичні студії.* №20. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. С. 56-74 DOI 10.29038/2413-0923-2024-20-56-74
48. Ушкалов Л. Шевченко від А до Я. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 78 с.
49. Федорак Н., Перепелиця К. СковороДАР. Життя, творчість, спадок. Харків: Школа. 2022. 416 с.
50. Шаповалова К., Шерстюк Н.. Вони змінили світ. Видатні митці та мисткині України. Харків : Талант, 2023. 120 с.
51. Шулінська Н., Кошелюк О., Рожило М. Арткнига як складник візуальної парадигми сучасного медійного середовища. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.* № 3. Том 31(70). Ч. 3. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 194-198. DOI 10.32838/2663-6069/2020.3-3/30
52. Чепрасова Д. А., Брянцева Г. В. Сторінки життя: візуальний наратив у біографічному артбуці про Василя Симоненка. *Актуальні питання гуманітарних наук* : матеріали фахового журналу, Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2 (93), 2026. С. 226-231.
53. Яременко В. Щоб правду більш не кидали за грати… Київ : Веселка, 2009. 23 с.
54. Alkayat Z, Cosford N. Virginia Woolf (LIfe Portraits). London : Frances Lincoln, 2015. 128 p.
55. Collins Sophie Biographic: Rembrandt. Great Lives in Graphic Form. Льюіс: GMS Publications, 2017. 96 с.

56. Daye E. Marie Curie (Sticker Life Stories). London : Magic Cat, 2025. 25 c.
57. Ruiz F., Hesse M. Bowie. An illustrated life. Texac: Universiy of Texas Press, 2019. 166 p.

ДОДАТОК А

Розвороти артбуку «Василь Симоненко»

Рис. А.1 – Вступна частина.

Рис. А.2 – Дитинство письменника.

Рис. А.3 – Друга світова війна.

Рис. А.4 – Навчання Василя Симоненка.

Рис. А.5 – Мати письменника Ганна Щербань

Рис. А.6 – Студентські роки письменника

Рис. А.7 – Робота в Черкасах

Рис. А.8 – Непрохане й нежданне кохання

Рис. А.9 – Подружнє життя

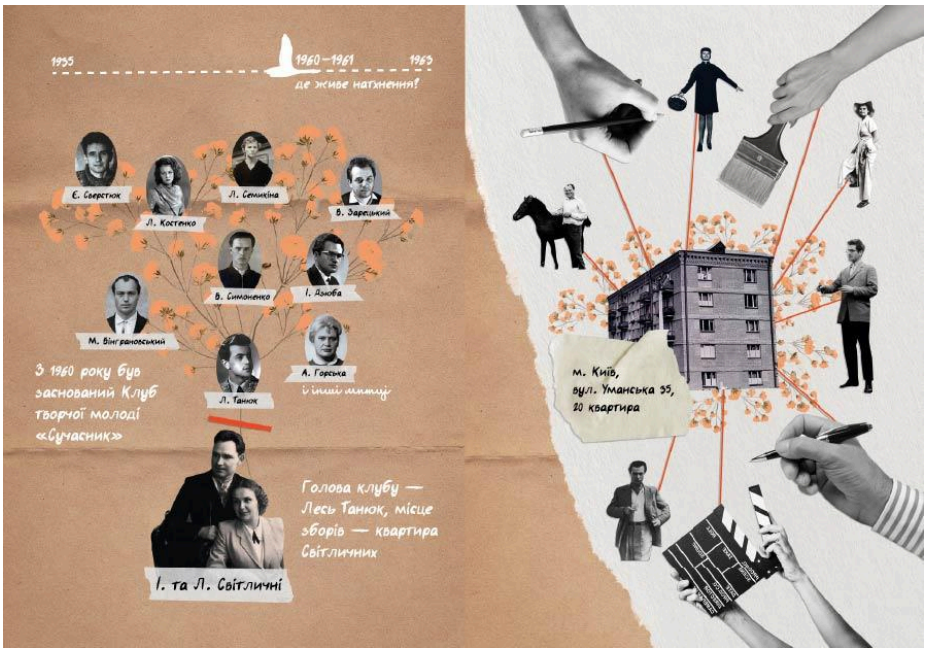

Рис. А.10 – Клуб творчої молоді в місті Київ

Рис. А.11 – Квартира за один день

Рис. А.12 – Вірші як шахові партії

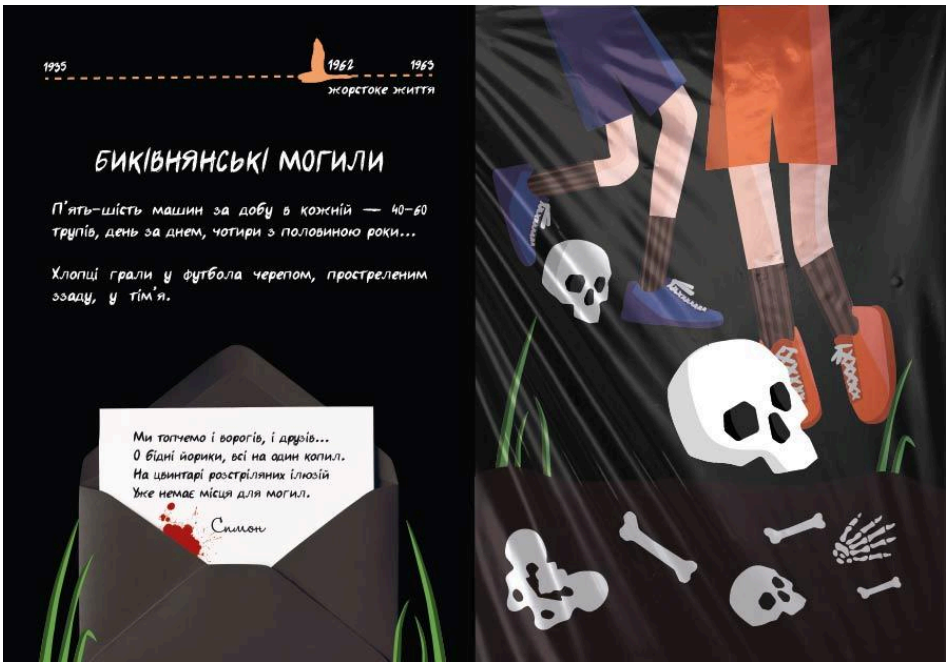

Рис. А.13 – Биківнянські могили

Рис. А.14 – Загадкове побиття

Рис. А.15 – Збірка поета «Тиша і грім»

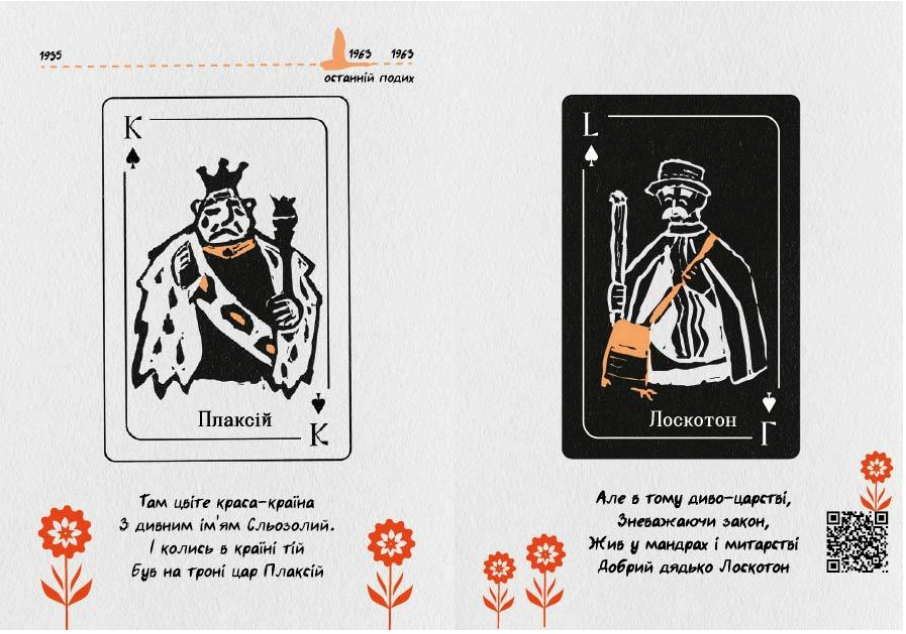

Рис. А.16 – Казка «Цар Плаксій та Лоскотон»

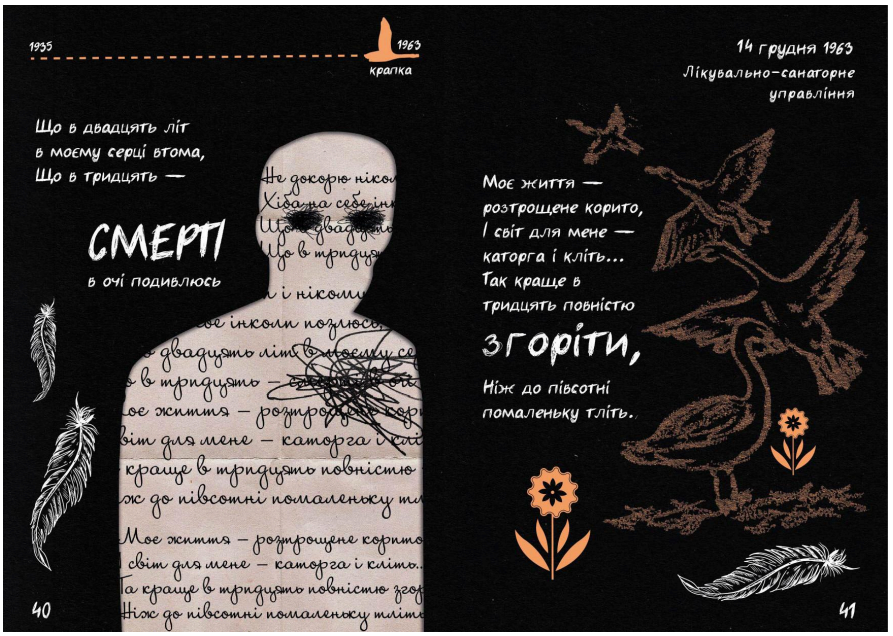

Рис. А.17 – Смерть письменника

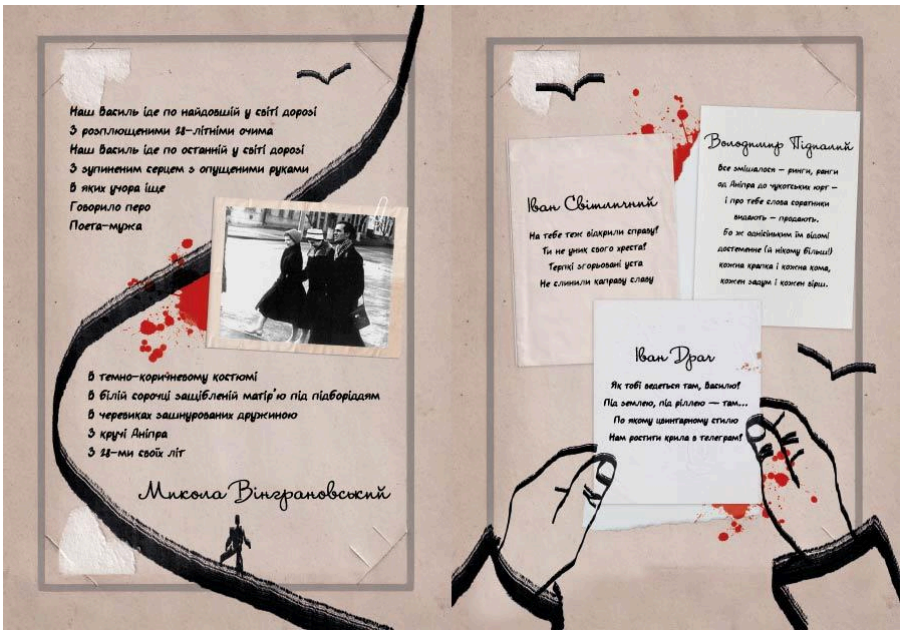

Рис. А.18 – Присвяти поету

Рис. А.19 – Записаний голос

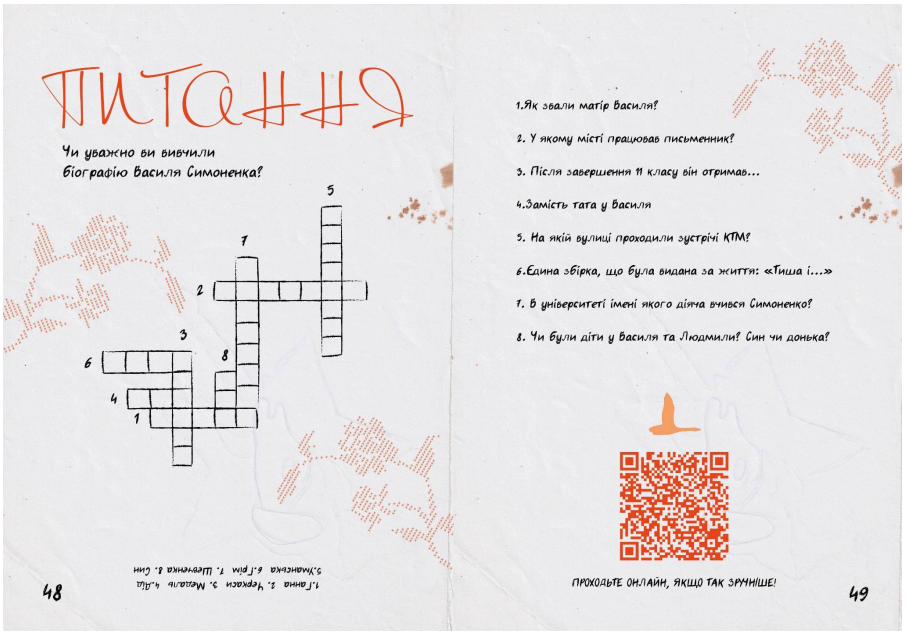

Рис. А.20 – Кросворд

Рис. А.21 – Джерела